

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

DAILĖS MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA
DAILĖ (grafika)

ROKAS ŠAKYS

GRAFINIŲ OBJEKTŲ CIKLAS
„SVARSTYTOJŲ ŠNABŽDESIAI“

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: profesorius Vaidotas Janulis

Darbo recenzentas: dailininkas Ugnius Ratnikas

Šiauliai, 2022

VILNIUS UNIVERSITY
ŠIAULIAI ACADEMY

STUDY PROGRAM OF MASTER DEGREE IN ARTS
The ART (in graphics)

ROKAS ŠAKYS

THE CYCLE OF GRAPHIC OBJECTS
„WHISPERING OF WEIGHTS“

Final Thesis of master degree

Work supervisor: professor Vaidotas Janulis

Reviewer: artist Ugnius Ratnikas

Šiauliai, 2022

Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,

WARRANTY of Final Thesis

GARANTIJA

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Rokas Šakys
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Dailės magistrantūros studijų programa <i>Study program of master degree in arts</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Grafinių objektų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“ <i>The cycle of graphic objects „Whispering of weights“</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Rokas Šakys, pateikdamas šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Rokas Šakys, by submitting this paper confirm (check)

Embargo laikotarpis***Embargo Period***

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:

I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

- _____ mėnesių / months
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).
- Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

SANTRAUKA	5
SUMMARY	6
ĮVADAS	7
1. ŠIUOLAIKINIO MENO IŠTAKOS IR SROVĖS.....	8
1.1. Dadaizmas – tegyvuoja anarchija	8
1.2. Siurrealizmas – naujosios tvarkos paieška	10
1.3. Abstrakcionizmas – pastovumas ir variacijos	11
1.4. Naujoji netvarka	13
2. ŠIUOLAIKINIO MENO ERDVĖS IR PROJEKTAI	14
2.1. Šiuolaikinio meno reakcija į aplinkybes	14
2.2. Šiuolaikinio meno gyvosios erdvės	16
3. ASAMBLIAŽAS – TRIJŲ DIMENCIJŲ KOLIAŽAS	20
4. DAIKTŲ DŽIAŽAS. ASAMBLIAŽAS LIETUVOJE	22
5. ASAMBLIAŽO REIKŠMINGUMAS	24
6. ANALOGŲ IR PROTOTIPŲ ANALIZĖ	26
6.1. Dominykas Gutauskas – Lipas	26
6.2. Stasys Krasauskas	27
6.3. Eduardas Juchnevičius	28
7. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	29
7.1. „Asambliazinė“ svarstyklių tema.....	29
7.2. Svorio istorija	30
8. MENINIO OBJEKTO IDĖJA IR SPRENDIMAI	34
9. KŪRYBINIS PROCESAS IR OBJEKTO TECHNIKA	36
10. CIKLO „SVARSTYTOJŲ ŠNABŽDESIAI“ SUMANYMAS	39
11. IŠVADOS	48
12. LITERATŪROS SĄRAŠAS	49

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo grafikos darbų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“ paremtas asambliažo filosofija ir atliktas šia technika. Tad rašant baigiamąjį darbą gilinausi į šiuolaikinio meno ištakas apskritai, jų sroves, nagrinėjau meno erdves, analizavau menininkus, kurie džiauvo daiktais. Ši analizė mane įkvėpė ir tapo kūrybos impulsu. Asambližas patraukė tuo, kad šiame pertekliniame pasaulyje ypatingai išaugusi vartojimo kultūra. Tad mano darbe detalės, kurios atrodo nebetinkamos niekam, galutiniame rezultate įgavo naują spalvą, naują gyvenimą. O mano paties vidinis balsas pašnabždėjo tam tikrą matymą, strateginį planą, veiksmų eigą sukurti svarstytojus.

Nuo tada, kai pradėjo žmogus mąstyti, pradėjo viską ir matuoti. Todėl nugrimzdau net į svarstyklių ir svėrimo istoriją. Tai vienas seniausių matavimo vienetų, kuris minimas mitologijoje, religijoje, tuomet kada atsirado žmogus, atsirado svarstymas. Nuo tiesioginio daikto pasvėrimo iki dvasiškų klausimų bei filosofinių svarstymų ar teisybės ieškojimo. Būtent svarstymas ir svarstyklės buvo pirminė idėjos kilmė ir sumanymas. Savęs paieškos ir neapleidžianti egzistencinė būseną.

Ciklą „Svarstytojų šnabždesiai“ sudaro aštuoni paveikslai. Aštuonetą pasirinkau, nes tai – begalybės ir kartojimosi simbolis. Šiuose paveiksluose norėjau pavaizduoti neapčiuopiamas svėrimo vertybes ir dorybes. Tai ne fizinių vertybių visuma.

Kai žmogus meldžiasi, jis kalbasi su Dievu, o kai žmogus kuria, Dievas kalbasi su žmogumi. Viskas šiame pasaulyje sujungta tariamais svertais. Ką ir bandžiau pavaizduoti savo grafinių objektų cikle. Visą kūrybos procesą mane kamavo klausimas kodėl žmogus siekia tobulumo, kodėl žmogus nori būti geriausiu ir siekia aukščiausio įvertinimo. Ta svarstymo būseną, apgaubta nežinios rūko šydo, vis stumia judėti ir ieškoti aiškumo. Gal pats ieškojimas ir yra prasmė?

SUMMARY

„Whispering of weights“ it's a major artwork of master degree, based on assemblage philosophy and technique. In this process I touched the beginning, the artists, the stream of contemporary art. I liked the way they were doing it. The jazz and the mix of material objects in a different spaces or surfaces. Also it is important to understand that we are living in a world of consumer waste. That way, the things I used at my artwork, was a little show how to take unuseful technical parts (mechanical details) to a new life. During this process my inner voice took me to create the artwork named „Whispering of weights“.

One of the first measurement of human being was weighing. The weight was important for them. I am talking not only about material weight difference. It can take a philosophical meaning and differences too. That took me to the basic idea. The way we see things, how they touch ourselves in between. The question of existence. The weight between the question and the answer. What is good and what is bad, between right and wrong, beauty or ugliness and so on.

My work consists of eight different compositions. This number of works was chosen purposefully. The eight is also a sign of infinity. Never ending process. Reverber in a loop. The never ending waves and impulses.

I like the sentence: *You talk to the God when You pray, when You create the God is talking to You.* Everything is connected in some kind of „leverage plugs“. To get them perfect it takes time, knowledge and feeling. During the creation of my artwork, I was looking for those answers. I think the „search“ is the main meaning of life.

ĮVADAS

Tai, kas mus gąsdina užmarštyje, dažniausiai būna kažkas labai konkretaus. Tai ne tik koks nors asmuo ar įvykis, kuris gali būti pamirštas. Norime prisiminti tai, kas mums iš tiesų rūpi, o tie žmonės, kuriuos vadiname gerais menininkais, dažnai yra tie, kurie taikliai pasirenka, ką mums pasakoti ir ką praleisti. [...] Galima sakyti, jog geras meno kūrinys aiškiai suvokia to, kas yra svarbu, šerdį, o štai prastesnysis – nors mums apie kažką primena – tą šerdį praleidžia pro akis. Ir tai lieka tik tuščias prisiminimas¹.

Gyvename masinio vartojimo, susvetimėjusioje visuomenėje. Vartojimo kultūra tampa nebekontroliuojama, daiktai dažnai žada laimę, bet ne kiekvienam ją atneša, pirkiniai neretai nepateisina lūkesčių. O suvokimas apie besaikį vartojimą galbūt ateityje nebebus toks jau ir rūpimas, nes nūdienos vartotojiškoje kultūroje ypatingas vaidmuo tenka Z kartai. Tai gimusieji po 1995 metų. *Z karta – materialistų karta, skirianti didelį dėmesį prekių ženklams – teigia savaitraščio „Economika.lt“ analitikas M. Pasiliauskas².* Pramonės industrija jau nebesustabdoma, o daiktų koncepcija pasikeitė, mes dabar daiktus keičiame, išmetame – niekas jų neberemontuoja, nebetaiso. Vadinas, sunkiai tikėtina, kad artimiausiu laikotarpiu visuotinis požiūris kardinaliai keisis. Sunku atsisakyti to, prie ko esame pripratę.

Tapytojas, grafikas ir postimpresionistas Vincentas Van Gogas apie meną samprotavo, jog *Meno tikslas – meilė artimui. Menas gali išgelbėti jo sielą, o išgelbėta siela toliau gelbėja pasaulį.* Gelbėti pasaulį, atrodytų neįveikiama kliūtis, bet kita vertus, apie tai derėtų susimąstyti kiekvienam žemės gyventojui. Todėl asambliažas, kaip šiuolaikinio meno provokacija, galėtų skleisti mintį, jog galima prikelti daiktus antram gyvenimui. Suteikti daiktams filosofiskai dvasinį pavidalą. Daiktų prisikėlimas mene, pasveriant viso ko būtinumo poreikį. Per asambliažo prizmę, simbolis, kaip gamybos, suvartojimo, resursų švaistymo, moralinio eikvojimo, netaupumo, egoizmo bei tuštybės, galėtų tapti – svarstyklės. Šio darbo tyrimo eigoje siekiama išanalizuoti asambliažo meno specifiką, techniką ir praktiškai įgyvendinti filosofinę, tiesioginę svėrimo ir svarstymo mintį.

Menas gali būti laisvas, nevaržomas, išlaisvinantis ir sukuriantis prasmę.

¹ Šaltinis: „Kodėl mums reikia meno? 7 priežastys pagal A. de Bottoną“ (2019m.) www.bernardinai.lt

² Šaltinis: „Z kartos vertybinis portretas – vartotojiškos visuomenės atspindys“ Elena Kocai (2018m.) Lietuvos Edukologijos Universitetas

1. ŠIUOLAIKINIO MENO IŠTAKOS IR SROVĖS

Visose epochose buvo savas *šiuolaikinis menas* ir jis neabejotinai sudarė didžiulę visuomenės kultūros dalį. Keitėsi nusistovėjęs mąstymas, suvokimas, principai, kurie buvo ir yra lydimi tiek technologijų, tiek politinių įvykių, socialinių bei kultūrinių aplinkybių bei pasikeitimų. Tačiau visos šios patirtys menininkui padėjo ir iki šiol padeda įgyti vis daugiau naujų galimybių, įkvėpti naujo požiūrio, siekti savo idėjų realizavimo. *Šiuolaikinio meno* pokyčiai menininkams atvėrė galimybes nevaržomai kūrybos laisvei ir saviraiškai. Visos šios meninės, visuomeninės, technologinės aplinkybės padarė įtaką kūrybos būdai, stiliui, savitam požiūriui. *Šiuolaikinis menas – neatsiejama šiuolaikinės kultūros dalis. Neabejotinas kultūros vaidmuo asmenybės ugdymo procese, nes kultūrinė veikla padeda žmogui perprasti meninio pasaulio estetines, dorovines, religines ir kitas vertybes, kurios turi jam lemiamos įtakos*³. Todėl verta pažinti *šiuolaikinį meną* vien dėl to, jog tradicinė kultūra lyg apsaugo nuo nesuprantamų naujovių. Šiuolaikiniame mene niekas nežino teisingų atsakymų, čia nėra teisingo ar neteisingo įvertinimo.

1.1. Dadaizmas – tegyvuoja anarchija

Viena didžiausių provokacijų meno istorijoje – 1916 m. gimęs dadaizmo judėjimas⁴. Šio judėjimo šalininkų siekis būtent ir buvo šokiruoti bei paneigti visus, iki tol buvusius dailės ir literatūros principus. Dadaistai siekė paneigti tuometines estetiškes ir socialines vertybes. Dėl to, dadaizmo judėjimo menininkams pasisekė sukelti begalę skandalų ir žmones privertė į meną pažvelgti *kitomis akimis*⁵. Dadaistai pradėjo naudoti neįprastas faktūras, medžiagas, daiktus, įskaitant ir atliekas. Jie sąmoningai maištavo ir siekė laisvesnio požiūrio į meną. Sumanė kurti *naują tvarką*, kurios pagrindas būtų atsitiktinumas, absurdas, nesąmonės. Jie norėjo, kad į pasaulį būtų žiūrima vaiko akimis. *Dadaizmo kūrėjai buvo įsitikinę, kad Pirmojo pasaulinio karo metu, masiškai žūstant žmonėms, kurti apie gėrį, grožį ir taurumą bylojantį meną yra paprasčiausiai veidmainiška. Dadaistai siekė išvaduoti visuomenę iš ydingų nacionalizmo ir materializmo idėjų, paskatinusių minėtus žiaurumus, todėl jų kūryba, atmetanti tradicines meno ir kultūros vertybes, neretai atrodė ne tik, iš vienos pusės, šmaikšti, nestokojanti juodojo humoro detalių, bet ir nihilistinė. Trumpai sakant, dadaistams nebuvo svarbi*

³ Šaltinis: L. D. Barzdžiukienė. Asmenybė ir kultūra. 2006 m.

⁴ „Dada“ iš prancūzų kalbos reiškia „arkliukas“, vokiškai – „viso labo“, rumuniškai – „taip, žinoma“. Šaltinis: internetinis portalas. Tarptautinių žodžių žodynas. www.tzz.lt

⁵ Šaltinis: internetinė enciklopedija. Dadaizmas. www.wikipedia.org

estetinė jų darbų pusė, o savo kūriniais jie grindė ironija ar absurdu⁶. Tai ką vaizdavo ankstesnis dailės menas, dadaistai stengėsi pavaizduoti viską kitaip. Dadaizmo *maištautojai* žinojo žaidimo taisykles. Todėl apie atsiradusį naująjį meno judėjimą jie pasiskelbė manifestu. Šis manifestas buvo viešai paskelbtas ir perskaitytas 1916 m. liepos 14 d. Ciuricho svarstyklių gildijos namuose. Tačiau nepaisant visko, dadaizmo judėjimas stabilus nebuvo, nuo 1924 m. dadaizmas pradėjo virsti *siurrealizmu*. Dadaizmo krypties menininkai pradėjo trauktis į kitas modernizmo formas.

Žymiausias *naujosios tvarkos* kūrėjų, dadaizmo pradininkų laikomas prancūzų – amerikiečių menininkas, skulptorius, o vėliau atsidadęs šachmatininkas – Marselis Diušampas (Marcel Duchamp 1887 – 1968 m.). M. Diušampas laikomas vienu įtakingiausių dadaizmo menininkų. Menininko įtaka labai juntama ir šiuolaikinių menininkų darbuose (žr. pav. 1). M. Diušampas kritikavo savo laikmečio menininkus, kurie didelį dėmesį skyrė meno kūrinio išvaizdai. Jo manymu, svarbiausia meno kūrinyje turi būti pati idėja.

Didžiosios Britanijos meno istorikas, BBC meno redaktorius Will Gompertz savo knygoje rašo: „*jei Marselis Diušampas šiandien būtų gyvas, jis būtų gatvės menininkas. Kad ir ko jis imtųsi, visur tikrai susilauktų pagyrų. Labai daug šiuo metu sukuriama meno pasižymi prancūzui būdingu maištingumu. Kai šiuolaikiniai menininkai kalba apie patirtą įtaką, man dažniausiai tenka išgirsti jo pavardę*“⁷.

1 paveikslai. M. Diušampo skandaliniai kūriniai. Paveikslas „*Aktas, Leidžiantis laiptais Nr. 2*“ (Nu descendant un escalier no. 2) – eksponuotas 1912 m. kubistų salone „*Salon des Indépendants*“⁸ – vaizduoja nuogo žmogaus judėjimą lipant laiptais. Kitas M. Diušampo kūrinys, kurį pasirašė vienu iš savo slapyvardžių R. Mutt⁹, buvo įvertintas kaip vienas labiausiai įtaką padariusių meno kūrinių ir palikusių pėdsakų dailės pasauliui „*Fontanas*“ (Fountain) – tai labiausiai šokiravęs meno kūrinys, nes buvo pasirinktas pisuaras. Atlikdamas šį darbą menininkas panaudojo daiktus visiškai nesusijusius su daile. M. Diušampas domėjosi ir kinetiniu menu, jo paskutiniu meno kūriniumi laikomas „*Didelis stiklas*“ (Étant donnés). Iki menininko mirties Filadelfijos Meno Muziejuje (JAV) nebuvo leista jo eksponuoti. Scena matoma pro plyšelį medinėse duryse. Vaizduojama gulinti nuoga moteris išskėstomis kojomis, viena ranka laikanti dujinę lempą. Jos veidas nematomas, fone – vaizdingas peizažas. Prie šio kūrinio menininkas slapta dirbo 20 metų¹⁰.

⁶ Šaltinis: „Straipsnis: Viena didžiausių provokacijų meno istorijoje: ką turite žinoti apie dadaizmą? Menas. Kultūra. Laisvalaikis. „Vilniaus galerija“. 2019 m.

⁷ Šaltinis: W. Gompertz. Ar tai menas? 2015 m.

⁸ *Akademistinis Paryžiaus salonas, steigiamas Nepriklausomųjų Dalininkų draugijos*. Šaltinis: internetinė enciklopedija www.wikipedia.org

⁹ *Pavardė Mutt yra žodžių žaismas. Ji sudaryta pagal parduotuvės, kurioje Diušanas įsigijo pisuarą, pavadinime esantį žodį Mott*. Šaltinis: Ar tai menas? W. Gompertz. 2015 m.

¹⁰ Šaltinis: Žinynas ir enciklopedija internete. www.enciklopedija.lt

„Aktas, Leidžiantis laiptais Nr. 2“ 1912 m.

„Fontanas“ 1917 m.

„Didelis stiklas“ (1946 -1966 m.)

1.2. Siurrealizmas – naujosios tvarkos paieška

Dadaizmas padėjo stiprų pamatą siurrealizmo judėjimui. Ši meno kryptis datuojama 1924 – 1945 m. laikotarpiui. Žodis *surreal* iš anglų kalbos taip pat gali reikšti ir *unbelievable* (lietuviškai – neįtikėtinas), *fantastic* (lietuviškai – fantastiškas). Prancūzų kalbos priešdėlis *sur-* reiškia ko nors viršijimą arba pranašumą prieš ką nors [pranc. *surréalisme* < *sur* – virš + *réalisme*]. Siurrealistų meniniuose kūrinuose pabrėžiamas absurdiškumas, realūs daiktai gretinami su iškreiptais, fantazijų kupiniais vaizdais. *Išnyksta riba tarp sapno ir realybės*. Siurrealistinis menas – tai lyg gyvenimas sapne. *Teorinis siurrealizmo estetikos pagrindas yra mokslas apie žmogaus sąmonę – S. Freudo psichoanalizė, H. Bergsono intuityvizmo filosofija. Siurrealizmo formavimuisi daug įtakos turėjo gyvenimo filosofija (F. Nietzsche, A. Schopenhaueris), romantizmas, simbolizmas, kubizmas, dadaizmas, ekspresionizmas, nihilistinės, anarchistinės, avangardinės 20 a. pradžios nuotaikos, maištas prieš miesčioniją, buržuaziją, racionalumo neigimas*¹¹.

Apibūdinant siurrealistinį meną iškart norisi paminėti žinomiausią šios meno krypties atstovą Salvadorą Dalį (Salvador Dalí 1904 m. – 1989 m.) ir jo garsiuosius „ištirpusius laikrodžius“. S. Dalí – ispanų dailininkas, tapytojas, grafikas ir skulptorius. Tai eksperimentuojantis su kubizmo ir dadaizmo dailės kryptimis, ekscentriškos išvaizdos ir maištingos sielos menininkas. Jis dar jaunystėje nebijojo demonstruoti savo pasitikėjimo ir tikėjimu tuo, ką, kaip ir apie ką jis kuria (žr. pav. 2). Prieš pat baigiamuosius egzaminus 1926 m. S. Dalí buvo išmestas iš akademijos už akiplėšišką pasisakymą, *kad niekas neturi pakankamai kompetencijos jam egzaminuoti*¹². 1929 m. S. Dalí įgavo populiarumą, jo darbai buvo eksponuojami, atnešė jam komercinę sėkmę ir naudą. S. Dalí išleido

¹¹ Šaltinis: Internetinis portalas. Siurrealizmas. Visuotinė lietuvių enciklopedija. www.vle.lt

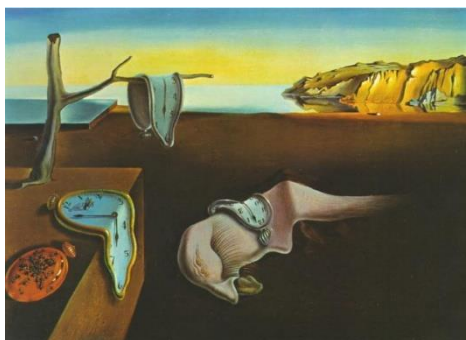
¹² Šaltinis: Internetinė enciklopedija. Salvadoras Dalí. www.wikipedia.org

autobiografijos knygą. S. Dali sukūrė keletą siurrealistinių filmų: „*Andalūzijos šuo*“ (*Un chien andalou* 1928 m.) ir „*Aukso amžius*“ (*L'Âge d'or* 1930 m.). S. Dali piešė Volto Disnėjaus animaciniams filmams. Sukūrė knygų iliustracijas: M. de Cervanteso „*Don Kichotas*“ 1946 m. bei iliustravo Dantės „*Dieviškąją komediją*“. Siurrealizmo dvasia, kitaip nei visų kitų meno judėjimų, išsilaikė. Daugumą menininkų priklausančių kubizmui – vadinami tiesiog siurrealistais.

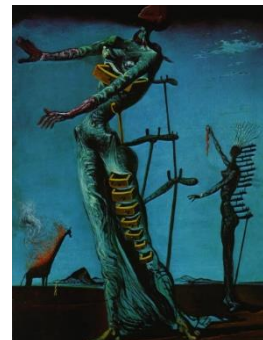
2 paveikslai. Salvadoro Dali reikšmingiausi dailės kūriniai siurrealizmo judėjime¹³. Siurrealistinės tapybos pradžių pažymi 1926 m. S. Dali paveikslas „*Kraujas yra saldnesnis už medų*“ („*Blood is Sweeter Than Honey*“). Paveikslas „*Ištirpęs laikas*“ („*The Persistence of Memory*“) nutapytas 1931 m. yra bene žymiausias S. Dali paveikslas. 1937 m. paveikslas „*Liepsnojanti žirafa*“ („*Burning Giraffe*“).

Kraujas yra saldnesnis už medų. 1926 m.

Ištirpęs laikas. 1931 m.

Liepsnojanti žirafa. 1937 m.

1.3. Abstrakcionizmas – pastovumas ir variacijos

Nurimus karui bent teoriškai nuotaikos ir mene turėjo šviesėti, o menininkus pastūmėti į realistiškesnius vaizdus, formuoti realistiškesnį požiūrį. Atrodė, kad menininkai lyg ir turėtų prisidėti prie geresnio pasaulio kūrimo. Tad kalbant apie pokario dailę Europoje „*realizmas*“ nėra jau tokia ir nesvarbi tema¹⁴. Abstraktaus ekspresionizmo meno kryptis datuojama 1943 – 1970 m. laikotarpiui. Šios filosofijos šaltinis yra atsakymai į klausimus apie žmogaus egzistenciją. Ji kalba apie vidines psichologines kovas, išorines kovas tarp žmogaus ir natūros ir dvasinio komforto paieškas. Visi šie dalykai buvo išreiškiami per abstrakciją, ieškant prasmės tapybos procese, išlaisvinant pasąmonėje glūdinčius jausmus ir troškimus. Susiformavo dvi pagrindinės abstraktaus ekspresionizmo kryptys: veiksmo tapyba ir spalvinio lauko tapyba¹⁵. Tapybos meno forma, kuri pasižymėjo abstraktumu, gesto tapymo maniera, ekspresyvumu ir emociingumu. Spalvos užima didelį plotą. Šios krypties

¹³ Nuotraukų ir informacijos šaltinis – S. Dali galerija internete. www.dali-gallery.com

¹⁴ Šaltinis: E. Lucie-Smith. Meno kryptys nuo 1945-ųjų. 1995 m.

¹⁵ Šaltinis: internetinis portalas. Laisvoji enciklopedija Wikipedija. www.wikipedia.org

menininkų darbuose dominavo spalviniai laukai. Jie su abstrakcijos forma bandė išreikšti neužbaigtumą, sukurti erdvių iliuziją, vengė aiškių potėpių, griežtai ribojo kompoziciją. Pagrindinė idėja – perteikti emocinį poveikį. Menininkų įsitraukimą į kūrybos veiksmą buvo mėginimas susieti kūrybą su vyraujančia pokario nuotaika. Abstraktaus ekspresionizmo menininkų siekiamybė buvo susijusi su emocijomis, išreikšti jausmus, ieškoti paslėptos gyvenimo prasmės. *Jie žavėjosi romantiška vizija apie atsiskyrėlį menininką, jaučiantį moralinį įsipareigojimą kurti naujovišką meną, kuris prieštarautų pasaulio iracionalumui ir absurdiškumui*¹⁶. Šios krypties atstovai jautė, kad tikrasis objektas, kurį turi išreikšti meno kūrinuose yra žmogaus emocijos, todėl šio proceso išraiškai labiausiai ir tiko gestas – *įspūdingas gestas*, kai energija ir judesys virsta į matomą vaizdą.

Vienas reikšmingiausių abstraktaus ekspresionizmo judėjimo atstovų – JAV menininkas Džeksonas Polokas (Jackson Pollock 1912 – 1956 m.). Savąjį meno stilių jis atrado visiškai netikėtai. Gydydamas depresiją ir priklausomybę nuo alkoholio, Dž. Polokui buvo taikoma psichoanalitinė terapija, jis domėjosi K. Jungo teorijomis¹⁷. Todėl šio dailininko meno kūrinuose atsispindėjo K. Jungo požiūris, matyti nemažai mito elementų, dažnai primenančių indėnų meną: *altorių, šventikų, totemų, šamanų*. Daugelis dailininko darbų pasižymi dydžiu ir ekspresija.

3 paveikslai. *Dž. Poloko taškytiniai paveikslai nėra nerūpestingi – jie griežtai disciplinuoti. Nacionalinėje Australijos galerijoje pristatytas paveikslas „Blues Poles“ (pirminis šio darbo pavadinimas – „Number 11“). Šis paveikslas 1973 m. galerijos buvo nupirktas už 1,3 milijoną dolerių*¹⁸.

„Blues Poles“ 1952 m. – vienas garsiausių Dž. Poloko darbų.

¹⁶ Šaltinis: Amy Dempsey. Meno pagrindai. Modernusis menas. Abstraktusis ekspresionizmas. 2018 m.

¹⁷ K. Jungas praplėtė Z. Froido psichoanalitinį požiūrį, įveddamas kolektyvinės sąmonės ir archetipo sąvokas.

Šaltinis: Internetinis portalas: Laisvoji enciklopedija Wikipedija. www.wikipedia.org

¹⁸ Šaltinis: Jackson Pollock. Biography, Paintings, and Quetes. Internetinė nuoroda: <https://www.jackson-pollock.org/blue-poles.jsp>

1.4. Naujoji networka

Abstraktusis ekspresionizmas tapo pirmtaku naujai meno kryptčiai, kuri tapo masinės kultūros reiškiniu. *Popart* arba *populiarusis menas* suvienijo menininkus, kurie žavėjosi reklama, grafiniu dizainu, siekė kurti populiarių dailės ir architektūros meną. Menininkai, kuriems įtaką padariusi tiek dadaizmo, tiek siurrealizmo ar abstraktaus ekspresionizmo judėjimas, naujojoje masinėje kultūroje rūpėjo perteikti nebe socialines, politines ar moralines idėjas (žr. pav. 4). *Popartas* ypač sparčiai populiarėjo, nes jauni ir turtingi gyventojai siekė kolekcionuoti modernųjį meną. Šio meno objektai buvo įžymybių atvaizdai, komiksai, reklama, net pornografija. Galima teigti, kad *popartas* meno istorijoje – lemtingas postūmis moderniojo, šiuolaikinio meno raidai.

Veiksniai dėl kurių atsirado *popartas* nėra universalūs, bet jie glaudžiai turi sąsają su pokario metais ir to meto miestų kultūromis. <...> *pasaulyje smarkiai pagausėjo menininkų, kurie manė esą vienaip ar kitaip modernūs, žengia koja kojon su tipingomis XX a. pabaigos kryptimis*¹⁹“ Technologijų raida labai paspartino ir išstobulino komunikacijos būdus, *sugriovė visas tarp kultūrų dar likusias sienas*. Greta *poparto*, paraleliai koja kojon sekė kitos meno atšakos, tokios kaip *minimalizmas* ar *konceptualusis menas*. Menininkai siūlė <...> *tegu menas ir pasaulis egzistuoja kaip dvi lygiagretės*²⁰.

4 paveikslai. *Poparto atstovų darbai. JAV menininko Rojaus Lichtenšteino (Roy Lichtenstein) „Automobilyje“ („In the car“) 1963 m. Škoto Eduardo Paolocio (Eduardo Paolozzi) „Aš buvau turtingo vyro žaisliukas“ („I was a Rich Man's Plaything“) 1947 m. Švedo Klaso Oldenburgo (Claes Thure Oldenburg) „Milžiniški kamuoliai“ („Giant Balls“) 1977 m.*

„In the Car“ 1963 m.

„I was a Rich Man's Plaything“ 1947 m.

„Giant Balls“ 1977 m.

¹⁹ Šaltinis: E. Lucie-Smith. Meno kryptys nuo 1945-ųjų. 1995 m.

²⁰ Šaltinis: E. Lucie-Smith. Meno kryptys nuo 1945-ųjų. 1995 m.

2. ŠIUOLAIKINIO MENO ERDVĖS IR PROJEKTAI

Šiuolaikinis menas yra tai, kas kuriama dabar. Menotyrininkas Ignas Kazakevičius teigia, jog pačią sąvoką „šiuolaikinis menas“ jau reikėtų užbraukti. Dabar meną vertėtų vadinti tiesiog menu. Ir apskritai viskas tapo menu. Arba galima sakyti, kad, atvirkščiai, niekas nėra menas. Žodžiu, šiandien meno suvokimo ribos yra taip išskydusios, kad netgi įprasta konferencija ar logistika gali tapti menu. <...> dabar gyvename medijų visuomenėje. Ir ta žinia, kurią anksčiau kūrėjai formuodavo per šiuolaikinį meną, šiandien gali lengvai pereiti į kitas formas²¹. Technologijų epocha neišvengiamai paliečia kiekvieną, menininką taip pat. Todėl nenuostabu, kad dauguma menininkų ir jų kolekcijų persikelia į virtualiąją erdvę. Galerijos ir parodos gali būti, kad ateityje nebebus tokios aktualios. Be to, virtualioje erdvėje, naudojantis įvairiausiai internetiniais kanalais galima pasiekti be galo daug potencialių vertintojų, žiūrovų, kritikų, net pirkėjų. Taip greitai besikeičiant visuomenės poreikiams ir įtakojant įvairiausioms politinėms, ekologinėms, ekonominėms situacijoms ir įvykiams, menas reaguoja ir taip atsiranda naujų kūrinių, naujų kolekcijų, net naujų menininkų. O pasiekti visuomenę medijų pagalba yra tiesiog paranku. Visi menininkai nori parodyti savo kūrybą, būti įvertinti bei būti pastebėti.

2.1. Šiuolaikinio meno reakcija į aplinkybes

Nūdienos situacija dėl įsivyravusios pandemijos sustabdė ir kultūrinį visuomenės gyvenimą. Visi renginiai, įskaitant ir parodų, galerijų organizavimą bei lankymą – užsišaldė. Tai neabejotinai liks ir meno istorijos dalimi. Tačiau tikro menininko pašaukimo kurti, visa tai nesustabdo. Kūrybinis įkvėpimas nemiršta, o idėjos realizuojasi kitokiais būdais, kitokiuose erdvėse. Todėl virtuali erdvė neabejotinai tampa ta erdve, kurioje šių dienų menininkas gali eksponuoti savo kūrinius. Viena iš tokių meno parodų realizavosi projekte „Covid 20“. Vilniaus dailės akademijos ekspozicijų erdvėje „Krematoriumas²²“ – ši paroda buvo atidaryta 2020 m. spalio mėnesį (žr. pav. 5). „Covid 20“ paroda gimė kaip reakcija į vykstančius įvykius pasaulyje. Menininkai Kostas Poškus, Vidas Poškus, Matas Judickas, Algirdas Judickas būtent ir eksponavo pandemijos sukkelto karantino,

²¹ Šaltinis: Portalas Kulturopolis.lt. Rūta Žukė. Ignas Kazakevičius: „Sąvoką šiuolaikinis menas“ jau reikėtų išbraukti“. 2016.09.15. Internetinė nuoroda: <https://www.kulturpolis.lt/interviu/ignas-kazakevicius-savoka-siuolaikinis-menas-jau-reiktu-uzbraukti/>

²² „Vilniaus dailės akademijos parodinė erdvė „Krematoriumas“ yra specifinė savo pavadinimu ir architektūra. Su palaikų deginimu ši vieta neturi nieko bendro, XX amžiaus devintajame dešimtmetyje tai buvo dujomis kūrenamos keramikos krosnys. Vėliau ši techninė bazė savo paskirtį prarado ir, pabuvusi VDA muziejaus fondais, 2016 m. birželį tapo eksperimentine parodų platforma“. Šaltinis: Vilniaus dailės akademijos metinė veiklos ataskaita 2018 m.

izoliacijos metu sukurtus tapybos darbus, asambliažo bei skulptūrų objektus. Šiais kūriniais jie perteikė savo būsenas. Meno kompozicijos atsirado tiesiog – specialiai negalvojant apie parodą. M. ir A. Judickų darbai atsirado spontaniškai, atradus palėpeje „*maišą senovinių batsiuvio kurpalių*“. Menininkas Algirdas Judickas teigė „*Aš turėjau tokias dėžutes ir radau kurpalių. Man kurpalius susišaukė su koronavirusu kažkaip iš pasąmonės. Ir man žaismė atsirado, kad aš pradėjau jas komponuoti tas dėžutes ir man taip smagu buvo. Paskui jau aišku baigėsi kurpaliai ir baigėsi toliau noras taip žaisti*²³“.

5 paveikslai. Paroda „Covid 20“ VDA ekspozicijų erdvėje „Krematoriumas“. Menininkai Kostas Poškus, Vidas Poškus, Matas Judickas, Algirdas Judickas. 2020 m.

Paroda „Covid 20“. VDU „Krematoriumas“. 2020 m.

Lietuvoje pirmojo pandemijos sukkelto karantino pasekmės – užverti duris pradėjusios galerijos bei parodos. Tačiau galima teigti, kad menininkai nesėdi sudėję rankų ir ieško kaip pasiekti savo žiūrovus, pristatyti save ir savo kūrinius. Šiauliečio dailininko Vilmanto Dambrausko iniciatyva socialinėje erdvėje „Facebook“ buvo sukurta virtualioji vaizduojamojo meno erdvė. Šis projektas susilaukė gana didelio įvairių menininkų dėmesio. Pavadinta „Neatšaukti atidarymai / Not cancelled openings“ – platforma sulaukė virš 17 tūkstančių sekėjų ir gerbėjų. „Neatšauktų atidarymų“ grupėje mielai dalinasi savo kūriniais ir patirtimi tiek jau žinomi, tiek naujieji menininkai iš Lietuvos. Kiti – tampa virtualiais meno kritikais, vertintojais ar tiesiog stebėtojais ir žiūrovais. Dailininko V. Dambrausko tikslas buvo sukurti profesionalaus meno erdvę, skirtą virtualioms parodoms rengti. Ši eksperimentinė iniciatyva pasiteisino – per pirmuosius 9 mėnesius buvo surengta virš 500 virtualių menininkų parodų. Neabejotinai tokių iniciatyvos analogų galima būtų surasti ir užsienyje. Tačiau tai yra pavyzdys, kad Lietuvoje menas ir šiandien reaguoja į aplinkybes bei situacijas, kurios nestabdo

²³ LRT naujienų tarnyba. Margarita Alper. Keturių menininkų karantino patirtys nugulė parodojoe „Covid 20“. 2020.10.27. Internetinė nuoroda: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1263014/keturiu-menininku-karantino-patirtys-nugule-parodoje-covid-20>

menininkų kurti ir eksponuoti savo darbus. Tikėtina, kad šiame laikotarpyje menas atsiskleis ir suras vis daugiau nišų ir kanalų pasiekti savo žiūrovą.

Galima būtų pastebėti, kad virtualioje erdvėje visi tampa *meno publika*, kurie nenuostabu, jog skirtingai vertina meno darbus, nes skonis stiliui yra nesulyginamas ir nepasveriamas. Vieni jais žavisi, kiti ne. Vieni laiko kiču, kiti – šedevru. Svarbi yra pati reakcija arba tiesiog sukeliama diskusija, kuri tiesiog atkreipia dėmesį. Menotyrininkas dr. Vidas Poškus visą šią vadinamąją *meno publiką* suskirstė į tris kategorijas. <...> *Žiūrėtojai – tie meno vartotojai, kurie, žvelgdami į kūrinį, mato paviršines jo savybes. Žiūrėtojai yra artimi porcelianinius indus ištapantiems dailininkams – ir vieniems, ir kitiems svarbūs paviršinės meno savybės, ornamentika bei dekoras. Žiūrėtojai kūrinį kontempliuoja trumpai – apžiūrinėja jį per mažesnę nei viena minutė laiko tarpą. Stebėtojai – tie meno vartotojai, kurie, stebėdami artefaktą, bando suprasti jo vidines (esmines) savybes. Tuo stebėtojai yra giminingi Cézanne'ui arba van Goghui – tapytojams, bandžiusiems perteikti vaizduojamo pasaulio esmę. Stebėtojai kūrinį kontempliuoja ilgai – apžiūrinėja daugiau nei minutę. Vertintojai – tie meno vartotojai, kurie vertina artefaktą. Tai yra – žiūrėdami ar stebėdami, jie ne tik žiūri ir stebi tai, kas egzistuoja kaip meno kūrinys, bet analizuoja ir kaip tai egzistuoja kaip meno kūrinys*²⁴.

2.2. Šiuolaikinio meno gyvosios erdvės

Nors ir kokią didelę įtaką menui daro internetas ir sparčiai besivystančios technologijos – menas per kompiuterio ar telefono ekraną nesuteiks žiūrovui tokio poveikio ir pasitenkinimo kaip gyvai matomas, jaučiamas, girdimas, patiriamas ir užuodžiamas menas. Pasaulyje šiuolaikinį meną palaikančios ir gyvuojančios meninės erdvės yra gausiai lankomos tiek norinčių pažinti meną, tiek edukacinių ar laisvalaikio praleidimo tikslais vedamų lankytojų. Pasibaigus pandemijos laikotarpiui neabejotinai, jog žmonės bus labai išsiilgę galerijų ir parodų lankymo.

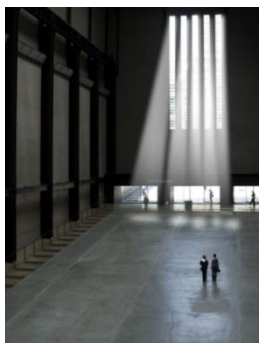
Kalbant apie pasaulio galerijas, viena garsesnių yra Teito muziejus (Tate gallery), įsikūrusi Jungtinėje Karalystėje. Tiesa, šiai institucijai priklauso net keturi muziejaus padaliniai. Visuose Tate muziejuose saugoma nacionalinės britų meno kolekcijos, o taip pat ir tarptautinio meno kolekcijos. Kai buvo įtraukta modernaus meno kolekcija, šis muziejus ir įgavo pavadinimą *Tate*. Iki tol jis vadinosi Nacionaline britų meno galerija. *Tate Modern* muziejaus padalinyje eksponuojama ir vietinės, ir tarptautinio šiuolaikinio meno kūrinių kolekcijos nuo 1900 m. iki šių dienų meno kūrinių²⁵

²⁴ Šaltinis: Nemunas. Ignas Kazakevičius. Šiuolainis menas – pats pačiam sau. 2018 m. internetinė nuoroda: <http://www.nemunas.press/straipsniai/siuolaikinis-menas-pats-paciam-sau>

²⁵ Šaltinis: internetinė enciklopedija Wikipedija. Tate muziejus. www.wikipedia.org

(žr. pav. 6). Būtent šiame muziejaus padalinyje didelis dėmesys skiriamas šiuolaikinio meno kūrybinių eksponavimui.

6 paveikslai. Šiuolaikinio meno „Tate Modern“ muziejus ir eksponatai iš surengtos asambliažo parodos²⁶: S. Lucas „Beyond the Pleasure Principle“ 2000 m., P. Picasso „Still life“ 1914 m.

Tate Modern muziejaus foje

S.Lucas „Beyond the Pleasure Principle“

P.Picasso „Still life“

MoMA (Museum of Modern Art) muziejus Niujorke – gali būti tituluojamas kaip įtakingiausias ir didžiausias šiuolaikinio meno muziejus visame pasaulyje. Muziejus įsikūręs 1929 m. – čia eksponuojami pačių įvairiausių meno krypčių ir garsiausių menininkų darbai²⁷ bei kolekcijos (žr. pav. 7).

7 paveikslai. Šiuolaikinio meno „MoMA“ muziejus ir eksponatai su asambliažo technika: Robertas Raušenbergas „First Landing Jump“ 1961 m. Pablo Picasso „Maquette for the cover of the journal Minotaure“ 1933 m. Betye Saar „Black Girl's Window“ 1969 m.:

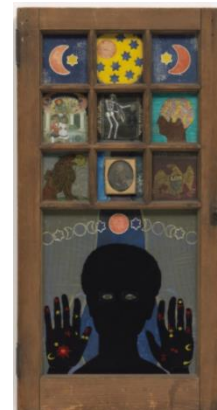
MoMA muziejaus kiemas

R.Rauschenberg

P. Picasso

B. Saar

Viena svarbiausių tiek Niujorke, tiek ir visame pasaulyje, šiuolaikinio meno paroda – tarptautinė meno mugė "Armory Show", kuri organizuojama nuo 1913 m. Tais pačiais metais M. Diušampas šiai parodai buvo pateikęs savo skandalingąjį tų laikų paveikslą „Aktas, Leidžiantis

²⁶ Šaltinis: internetinis *TATE Modern museum* katalogas. Assemblage. Internetinė nuoroda: www.tate.org.uk/art/art-terms/a/assemblage

²⁷ Šaltinis: internetinis *MoMA* katalogas. Assemblage. Internetinė nuoroda: www.moma.org/collection/terms/10

laiptais Nr. 2“. "Armory Show" paroda oficialiai buvo pavadinta „Tarptautine modernaus meno paroda“, nes šioje parodoje pristatomi įtakingiausi to meto meno kūriniai, kasmet eksponuojami nauji šiuolaikinio meno darbai²⁸ (žr. pav. 8).

8 paveikslai. „Armory Show“ parodose eksponuojami asambliažo kūriniai: Oren Pinhassi, *Stalls*, 2020 m., Rina Banerjee *"She's my country"* 2019 m., Edward Kienholz „*Back Seat Dodge '38*“ 1964 m.

O. Pinhassi

R. Banerjee

E. Kienholz

Reikėtų paminėti ir milijonus lankytojų sulaukiantį, neeilinę architektūrą pasižymintį šiuolaikinį meno kompleksą – *Nacionalinį Žoržo Pompidu meno ir kultūros centrą*. Muziejus įsikūręs Prancūzijoje. Augant Paryžiui, kaip kultūros ir meno miestui, vietos valdžios buvo nusprendusi, kad būtent čia reikia įsteigti *Musee d'Art Moderne*. Šiame muziejuje galima išvysti garsiausių menininkų darbų, centre rengiamos įvairios parodos, eksponuojamos meno instaliacijos ir šiuolaikinio meno kūriniai²⁹.

9 paveikslai. *Pompidou meno centras ir keletas šiuolaikinio meno kūrinių iš asambliažo kolekcijos: Jean Dubuffet "La Mer de peau" 1959m., Fernandez Arman „Chopin's Waterloo“ 1962m.*

Pompidou meno centras

J. Dubuffet

F. Arman

Lietuvoje vienas pirmųjų centrų, kuriam priskiriamas svarbiausias vaidmuo, besikuriančiam ir besiskinančiam kelią šiuolaikiniam menui, buvo tuo metu vadinamieji Parodų rūmai Vilniuje. Kaip

²⁸ Šaltinis: internetinis *The Armory Show* katalogas. Assemblage. Internetinė nuoroda: www.thearmoryshow.com

²⁹ Šaltinis: internetinis *Centre Pompidou* katalogas. Assemblage. Internetinė nuoroda: www.centrepompidou.fr

teigė menininkas K. Šapoka *Sorošo ŠMC ir Vilniaus ŠMC institucijos tuo metu turėjo didžiausią finansinę ir simbolinę galią, todėl galėjo kryptingai ir efektyviai formuoti šiuolaikinio meno veidą*³⁰. *Šiuolaikinio meno centras (ŠMC) – didelė meninė erdvė suteikianti galimybę eksponuoti savo kūrinius šiuolaikinio meno kūrėjams, o prijaučiantiems šiam menui – jas aplankyti. Šis centras yra pritaikytas plačiajai visuomenei. ŠMC veikia nuolatinė ekspozicija – „Jurgio Mačiūno Fluxus kabinetas“. ŠMC siekia, kad parodos ir renginiai būtų lengvai prieinami, o menininkams bei kitiems meno lauko dalyviams būtų kuriamos vertingos profesinės galimybės. Daugelis čia organizuojamų renginių, ekskursijų ir edukacijos programų yra nemokami, o trečiadieniais nemokamai galima lankyti visas parodas*³¹.

2008 m. asmenine mokslininkų Danguolės ir Viktoro Butkų iniciatyva Vilniuje buvo įkurtas MO muziejus. Muziejus garsėja įvairiomis parodomis bei instaliacijomis. D. ir V. Butkų sukauptą kolekciją sudaro daugiau nei 5000 lietuvių menininkų modernaus ir šiuolaikinio meno kūrinių nuo 1960 m. Muziejus tikslingai siekia kurti ir palaikyti bendruomenę, kuri kuria ir domisi *moderniuoju menu*. Taip pat, MO muziejaus architektūrinė struktūra, pati muziejaus idėja buvo pritaikyta šiuolaikiškai visuomenei, pritaikytas visapusiškam laisvalaikiui. *Vienas iš MO tikslų yra burti aktyvią bendruomenę – MODernistus – kurie palaiko MO idėją ir padeda kurti naująjį muziejų drauge*³². Italijos naujienų agentūra ANSA išrinko 10 šiuolaikinio meno muziejų pasaulyje, kuriuos verta aplankyti. Tarp jų yra ir MO muziejus Vilniuje³³.

10 paveikslai. Žinomiausios Lietuvos sostinėje įsikūrusios šiuolaikinio meno erdvės.

MO muziejus

Šiuolaikinio meno centras

³⁰ Šaltinis: straipsnis: „Lietuvos šiuolaikinis menas: nuo „kūdikystės“ iki dabar“. Kęstutis Šapoka. www.durys.diena.lt

³¹ Šaltinis: Šiuolaikinio meno centras. Internetinė nuoroda: <http://www.cac.lt/lt/general>

³² Šaltinis: MO muziejus. 2020 m. internetinė nuoroda: www.mo.lt/mo-muziejus

³³ Šaltinis: Socialinė platforma pristatanti Lietuvą. www.welovelithuania.com

3. ASAMBLIAŽAS – TRIJŲ DIMENSIJŲ KOLIAŽAS

Lietuvių kalbos žodynas byloja, kad sąvoka *asambliažas* iš prancūzų kalbos *assemblage* reiškia (*su*)*jungimas*. Tai meninis, modernistinės dailės kūrinys iš atskirų daiktų ar jų detalių. Trumpai tariant – tai dailės technika. *Kūrinys konstruojamas iš gatavų daiktų (objet trouvé³⁴) ar jų fragmentų, kurie gali būti derinami su tapyba,³⁵ kartu derinama su grafika ar kita dailės šaka. Laikotarpis kada gimė asambliažo menas datuojamas 1945 – 1965 metų laikotarpiui, kuomet mene formavosi *naujoji netvarka*³⁶. Renkant, komponuojant iš ne menui skirtų priemonių, daiktų, ar jų likučių ir įvairiai juos sujungiant. Eksperimentuojant jais ir įvairiais kūrybos metodais bei technikomis – gimsta didingas menas. Asambliažo atsiradimo laikotarpiu, menininkui tiesiog reikėjo drąsos kurti ir mėgautis procesu, nes rezultatas netampa tikslu, tai yra ir procesas. Koliažo principu jungiami įvairūs daiktai bei priemonės ant plokštumos. Tokiu būdu sukuriama erdvinė skulptūra, paveikslas. Tad asambliažui gali būti naudojamos tiek tapybos, tiek skulptūros, tiek grafikos priemonės. Asambliažas neturi ribotumo.*

Asambliažas – modernistinis menas, jungiantis skulptūros ir tapybos išraiškos priemones. Asambliažo sąvoka daugelyje šaltinių įvardijama kaip „*trijų dimensijų koliažas*“. O *koliažas*³⁷ – tai tapybos, grafikos technika, kuomet naudojamos kone visos įmanomos medžiagos: audiniai, popierius, kartonas, metalas, medis bei kitos medžiagos. Medžiagos komponuojamos kartu su ištaipyta plokštuma, plokštumos pagrindu. Kompozicija skaidoma geometrinėmis plokštumomis – daiktai geometrizuojami. Naudojant šias technikas sukuriami įvairūs, nestandartiniai faktūros ir medžiagiškumo efektai, sukuriamos netikėtos prasminės asociacijos. Mūsų nebenaudojami, seni daiktai suskamba nauja melodija, atgimsta kitu pavidalu.

Nors asambliažo terminą 1953 m. pirmasis pavartojo Prancūzijos tapytojas, skulptorius, grafikas Žanas Diubufė (Jeanas Dubuffet 1901 – 1985 m.), tačiau koliažo technika, kaip asambliažo prototipu, jau buvo susidomėta kubizmo atsotvų nuo 1913 m. Koliažo technika pradėjo atsirasti prancūzų tapytojo – grafiko ir kubizmo srovės atstovo Žoržo Brako (Georges Braque 1881 – 1963 m.), ispanų tapytojo kubisto Chuano Griso (Juan Gris 1887 – 1927 m.). O taip pat ir vieno garsiausių menininkų, ispanų tapytojo, kubizmo kūrėjo Pablo Pikaso (Pablo Picasso 1881 – 1973 m.) darbuose (žr. pav. 11). Dalininkai trimatį tūrį vaizdavo dvimate forma, jų paveiksluose ištaipytos figūros

³⁴ (pranc. rastas daiktas, objektas) – menininko rastas arba pasirinktas tikrovės objektas, kuris be žymesnio pakeitimo ar perdirbimo eksponuojamas kaip savarankiškas meno kūrinys arba meninės kompozicijos dalis. *Šaltinis*: Visuotinė lietuvių enciklopedija (2020m.) www.vle.lt

³⁵ *Šaltinis*: Visuotinė lietuvių enciklopedija (2020m.) www.vle.lt

³⁶ *Šaltinis*: Stiliai, judėjimai ir kryptys Amy Dempsey (2002m.)

³⁷ (pranc. collage – apklįjavimas). *Šaltinis*: Visuotinė lietuvių enciklopedija (2020m.) www.vle.lt

primena koliažus. Šių menininkų, kubistų paveiksluose atsirado medžiagiškumo – įvairių skiaučių, banknotų kupiūrų, laikraščių, drabužių, afišų gabaliukų. Tad kubistų³⁸ susidomėjimas medžiagiškumu, ilgainiui ir susiklostė į asambliažo techniką.

11 paveikslai. Kubizmo menininkų darbai su koliažo technika 1913 – 1914 metai.

P.Picasso. Gitara. 1913m.

Ch.Grisas. Violončelė ir gitara. 1913m.

Ž.Brakas. Moteris su gitara. 1914m.

Asambliaža, kaip meno kryptį, nuosekliausiai pradėjo plėtoti Džozefas Kornelis (Joseph Cornell 1903 – 1972 m.) – amerikiečių režisierius ir kino kūrėjas. Ieškodamas savojo, savito meno išraiškos Dž. Kornelis pradėjo savo kūryboje naudoti daug senų, nebereikalingų daiktų. Šie daiktai, jų įvairiausios kompozicijos buvo „pasodinamos“ į *medines dėžutes* (žr. pav. 12). O šiandien šios *dėžutės* pristatomos, kaip asambliažo meno kūriniai. Šis menininkas – siurrealistas ir avangardinio meno kūrėjas. Jo *paslaptinių dėžučių* kompozicijos pasižymėjo preciziškumu, poetiškumu ir primenančios *po stiklu saugomas dovanas*. Asambliažas įsivyravo kaip lanksti, daugelio šiuolaikinių menininkų mėgstama technika naudojant *šiukšles*³⁹.

12 paveikslai. Asambliažo meno pradininkas Dž.Kornelis – daiktai dėžutėse 1942 –1948 metai.

Dž. Kornelis. Naples. 1942 m. (28,6x17,2x12,1cm)

Dž. Kornelis. Soap Bubble Set. 1948 m. (36,8x52,1x9,8cm)

⁷ (lot. cubus – kubas), XX a. pradžios modernistinės dailės kryptis. Daugiausia reiškesi tapyboje, iš dalies grafikoje ir skulptūroje (Visuotinė lietuvių enciklopedija).

³⁹ Šaltinis: Stiliai, judėjimai ir kryptys. Amy dempey (2002 m.)

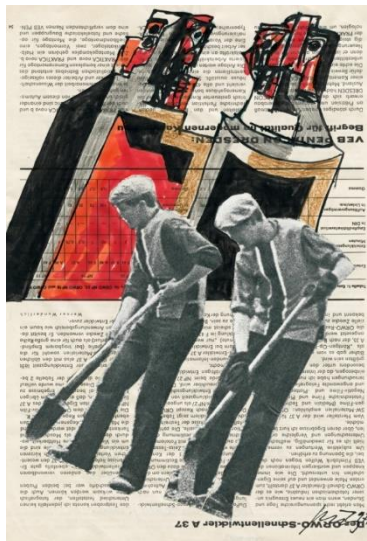
4. DAIKTŲ DŽIAZAS. ASAMBLIAŽAS LIETUVOJE

Asambliazo technika pasaulyje labiausiai suklestėjo XX a. šeštojo dešimtmečio pabaigoje. Lietuvoje pirmasis asambliazu susidomėjo ir šią techniką pradėjo naudoti Vincas Kisarauskas. Vėliau šia technika susidomėjo ir ją taikė Lietuvos padangės menininkai: Valentinas Antanavičius, Algimantas Jonas Kuras, Marija Teresė Rožanskaitė, Igoris Piekuras, Raimondas Martinėnas, Česlovas Lukenskas, Linas Katinas ir daugelis kitų (žr. pav 13).

13 paveikslai. Lietuvos asambliazo menininkų kūriniai: Sigitas Prancuitis, Vincas Kisarauskas, Valentinas Antanavičius.

S. Prancuitis

V. Kisarauskas „Be pavadinimo“

V. Antanavičius

Lietuvoje asambliazo istorija yra labai menka. Apskritai, Lietuvoje sovietinio laikotarpio metu daugelis meno krypčių nebuvo priimtinos, buvo cenzūruojamos, neleistinos. Literatūros, kuri tyrinėtų sovietmečio tapybą, grafiką – nėra daug. Nes tuometinė vyriausybė siekė įvesti savąias reformas, įvesti kontrolę, buvo naudojama cenzūra tiek kultūriniame, tiek meniniame žmogaus gyvenime. Buvo naudojami įtaigūs propagandos įrankiai. Literatūrologas Danas Lapkus pastebėjo, kad *sovietų valdžios ideologinės propagandos melagingumui bei jos skiepijamų vertybių dirbtinumui <...> grasino atvirai pasakytos tiesos galimybė literatūros ir meno kūrinuose*⁴⁰.

Kalbant apie meno vystymąsi, Lietuvos tapytojas Linas Katinas samprotavo: *Nesidžiaugiu taip pat, kad prieškaryje mažai bąstėsi po pasaulį dailininkai teatvežė ir išvežė tik tiek. <...> Gyrimasis mūsų „liaudiška nacionaline“ tapybos mokykla baigėsi, kaip ir sveikas liaudiškas berno*

⁴⁰ Danas Lapkus. Poteksčių ribos: uždraustos tapatybės devintojo dešimtmečio lietuvių prozoje. Chicago: Algimanto Mackaus knygyų leidimo fondas. (2003 m.) p. 45

miegas po Samuolio baltom obelim⁴¹, kai jas iškirto⁴². L. Katinas – švelniai užsimena apie tai, kad galbūt dėl to menas sunkiai ir nedrąsiai skynėsi kelią. Meno galia buvo stipriai apribota. Surinkti pavyzdžių, kai menas buvo ribojamas ir cenzūruojamas galima išties nemažai.

Dailėtyrininkas V. Liutkus teigia: „*Kai Niujorko Moderniojo meno muziejus 1961-aisiais surengė plačią apžvalginę XX amžiaus asambliažų parodą, Lietuvoje tik Vincas Kisarauskas (1934-1988) turėjo keletą šia technika sukurtų darbų. 7-8 dešimtmečiais juos kuriančių autorių atsirado daugiau. Šia technika susidomėjo Valentinas Antanavičius (g. 1936), Algimantas Jonas Kuras (g. 1940), Marija Teresė Rožanskaitė (1933-2007), Raimondas Martinėnas (g. 1947), Mindaugas Skudutis (g. 1948), Česlovas Lukenskas (g. 1959). Sovietmečiu asambliažo kūriniai į oficialias parodas nepatekdavo, jų parodėlės vykdavo teatrų fojė, bibliotekose, mokymo įstaigose, knygynuose⁴³“.*

Iki šiol kuriančio šiaurietiško dailininko, asambliažo sekėjo – Sigito Prancuičio (žr. pav. 13) teigimu *Asambliažo kaip technikos privalumas tas, kad čia laisvai džiazuoja. Tiek pačia technika, tiek medžiagomis. Geras asambliažas – tai struktūra, medžiagų dialogas, netgi asketiškumas <...>. Tokio džiazas pagrindas yra skonis, supratimas, ką darai, akimirkos, amžinybės, laikinumo suvokimas, aišku, ir humoras. Negaliu paaiškinti, kodėl tą ar kitą daiktą, medžiagą dedu ten ar ten, nes tai – kūryba. O daiktus suvaldyti erdvėje, jei turi idėją, bent man, yra nesunku⁴⁴.*

Kalbant apie Šiaulių šiuolaikinį meną, itin ryškų pėdsaką palikęs šio miesto dailės gyvenime, vadinamasis „šabakštynas“. Šiose meno dirbtuvėse vyko intensyvus kūrybinis darbas, rengiamos parodos. Vyko aktyvus kultūrinis gyvenimas. Šio fenomeno, *menininkų sambūrio* krikštateviu laikomas teatro dailininkas Eduardas Ganuskauskas, o grafikas Eduardas Juchnevičius šią vietą pavadino „Šabakštynu“ ir pastarasis pavadinimas prigijo. Lietuvos grafikas Tomas Rimantas Buivydas interviu pokalbyje apie šabakštyną kalbėjo: *Ateidavo į parodas ne tik miesto žmonės, bet ir mokytojai su mokiniais, kuriems būdavo organizuojamos ekskursijos. Piešimo mokytojas atvesdavo savo mokinius ir parodydavo, kaip dirbtuvėse yra dirbama, tai būdavo labai įdomu. Dirbtuvėse būdavo taip, kad galėdavai pamatyti savo darbą iš arti, bet negalėjai pamatyti savo iškabintų darbų visumos. <...> „Šabakštynas“ buvo pagrindinis kultūros taškas, o dabar yra pilna įvairiausių galerijų, kas nori, tas ir gali daryti tuos susitikimus. O tada to nebuvo, „Šabakštynas“*

⁴¹ Minimas lietuvių tapytojo Antano Samuolio 1932 m. sukurtas paveikslas „Baltoji obelis“, kuriame menininkas ekspresionizmo stiliumi perteikė autobiografines detales. Manoma, kad tai – užuominos į sunkų menininko gyvenimą ir kančią. Ekspresionizmas perteikiamas kreivu medžio kamieniu, susilenkusia moterimi ir nelygiai nuartu lauku.

⁴² Dr. Simona Skaisgirytė – Makselienė. Linas Katinas – Ieškau, bet netikiu. Kodėl atnešė į tapybą. (2018 m.) 22p.

⁴³ „Vilniaus galerija“ Straipsnis „Menas iš nemeninių objektų: ką žinote apie asambliažą?“

⁴⁴ „Vilniaus galerija“ Straipsnis „Daiktų džiazas. Sigito Prancuičio asambliažai“ Interviu Viktoto Liutkaus.

buvo tas taškas, kur visi turėjo kur sueiti⁴⁵. Šabakštnas gyvavo nuo 1970 m., o apie 2010 m. jo veikla pradėjo gesti. Tačiau visiškai neužgeso. 2020 m. S. Prancuičio iniciatyva buvo surengta paroda „Šabakštno retro“⁴⁶. Po parodos šiaulietis menininkas duodamas interviu „Šiaulių krašto“ dienraščiui teigė, kad „Aš norėjau parodyti, nuo ko prasidėjo Šiaulių šiuolaikinis meninis gyvenimas. Čia yra šaknys, čia yra mūsų istorija. Noriu, kad jaunimas pažiūrėtų, nuo ko mes pradėjome. Tada laikas toks buvo, kad daug ko negalėjai, bet kiek galėjom, tiek krutėjom. Dabar kūrybinės bohemos pasigendam“.

5. ASAMBLIAŽO REIKŠMINGUMAS

Asambliažas kaip meno kryptis buvo svarbi dėl daugelio priežasčių. Viena jų – paskatino ir davė pagrindą pradėti formuotis aplinkos menui *invairementui*⁴⁷ – tai stambios, erdvinės kompozicijos. Kita iš priežasčių – padėjo formuotis *instaliacijoms*⁴⁸ – tai erdvinis kūrinys, dažniausiai sukurtas konkrečiai patalpai, galerijai. Instaliacijų menas yra toks, į kurią žiūrovas gali „įeiti“⁴⁹ (žr. pav. 14). Moderniojo meno muziejuje Niujorke „MoMA“⁵⁰ 1961 m. pagaliau buvo surengta atskira, asambliažo menui skirta, paroda. Atskira, nes jau tuomet asambliažas nebetilpo į tapybos ar skulptūros rėmus. MoMA muziejaus direktorius Williamas C. Seitzas apibendrindamas apie asambliažą yra pasakęs, jog *Tai visos kombinuotojo meno formos ir visi gretinimo būdai*⁵¹.

14 paveikslai. Dž. Segalo. *Invairementai* „Žmogus prie stalo“ 1961m. ir kūrinys „Tunelis“.

Dž. Segalas „Žmogus prie stalo“

Dž. Segalas „Tunelis“

⁴⁵ „Šiaulių naujienos“. Straipsnis „Šiaulių dailininkai ir kultūrinės tradicijos. Tradicijos. „Šabakštnas“ buvo kaip pagrindinis kultūros taškas“. Justina Kybartaitė. 2019 m. Nuoroda į internetą: www.snaujienos.lt

⁴⁶ „Šabakštno retro“ – paroda atidaryta Šiaulių dailės galerijoje 2020 m. rugsėjo 12 d. Tai retrospektyvinė Šiaulių dailininkų darbų paroda, skirta Lietuvos dailininkų sąjungos „Šiaulių dailininkų organizacijos 50-mečio“ paminėjimui.

⁴⁷ (angl. environment – aplinka). Šaltinis: google translate

⁴⁸ (angl. installation – įrengimas). Šaltinis: google translate

⁴⁹ Mokslai. Lietuvių žodynas. XX amžiaus dailė. Nuoroda į internetą: <https://mokslai.lietuviuzodynas.lt>

⁵⁰ Niujorko moderniojo meno muziejus. Šis šiuolaikinio meno muziejus yra vienas iš didžiausių pasaulyje.

⁵¹ Šaltinis: Stiliai, judėjimai ir kryptys Amy Dempsey (2002 m.). Asambliažas.

Asambližas sudarė prielaidas pereiti nuo abstrakčiojo ekspresionizmo prie popmeno – arba poparto⁵². Šis menas susiformavo XX amžiaus šeštajame dešimtmetyje Anglijoje, o suklestėjo Jungtinėse Amerikos Valstijose. Menininkai siekė populiarumo ir didelio auditorijos dėmesio. Buvo mėgdžiojama masinė „pop“ kultūra, pats „pop“ judėjimas buvo pripažintas 1960 m. Šio meno krypties atstovai įkvėpimo semdavosi iš to meto komercinės produkcijos: reklaminių plakatų, žurnalų ir komiksų, laikraščių nuotraukų, net televizijos ir kino reklamų. 1952 – 1955 m. buvo susikūrusi *Nepriklausomyjų grupė*, kurios nariai: architektai, dailininkai, kritikai diskutavo *apie masinės kultūros ir technologijų panaudojimą naujos išraiškos menui kurti*. Vienas iš šios krypties pradininkų laikomas Ričardas Hamiltonas (Richard William Hamilton 1924 – 2011 m.). Didžiosios Britanijos tapytojas, koliažistas ir grafikas dažnai įvardijamas popmenu „tėvu“, o jo sukurtas koliažas „*Tai kas gi taip keičia nūdienos namus ir daro juos jaukius?*“ – pirmuoju popmeno kūrinium (žr. pav. 15). R.Hamiltonas *popart* meną apibūdino kaip meną, kuris *populiarus; laikinas; naudojamas; pigus; masinės gamybos; jaunas; sąmoningas; seksualus; išpūstas; kerintis; ir stambusis kapitalas*.⁵³

15 paveikslai. *Asambližo tėvo R. Hamiltono pirmasis pomeno kūrinys „Tai kas gi taip keičia nūdienos namus ir daro juos jaukius?“ sukurtas 1956 m. ir to paties autoriaus darbas „Interjeras II“ sukurtas 1964 m.*

R. Hamiltonas „Tai kas gi taip keičia nūdienosnamus ir daro juos jaukius?“ 1956m.

R.Hamiltonas „Interjeras II“ 1964 m.

Kitas žymesnis poparto atstovas – Robertas Raušenbergas (Robert Rauschenberg 1925 – 2008 m.). Jis plėtė tapybos ribas, pradėjo naudoti rastus daiktus iš kurių kūrė koliažus ir asambližus. Eduardas Paolocis (Eduardo Paolozzi 1924 – 2005 m.) – vienas iš šios meno krypties įkūrėjų, kurio kūrinuose vyravo deformuotos, antropomorfinės formos, sukūrė skulptūrų, mozaikų viešosioms erdvėms. Prie poparto judėjimo lyderių priskiriamas Klesas Oldenburgas (Claes Oldenburg 1929 m.)

⁵² (angl. pop(ular) art – populiarusis menas).

⁵³ Šaltinis: Stiliai, judėjimai ir kryptys Amy Dempsey (2002 m.). Popartas.

– šis menininkas iš plastiko ir audinio sukūrė skulptūras, kurių prasmė kintanti, žaidimo iliuzija. O vienas poparto atstovų, kuris priskiriamas ne tik prie žymiausių šios krypties atstovų, bet ir prie linksmiausių dalininkų – Rojus Lichtenšteinas (Roy Lichtenstein 1923 – 1997 m.). Menininkas siekė sukurti didelį vizualinį poveikį, šokiruodamas žiūrovą (žr. pav. 16).

16 paveikslai. Poparto meno kūriniai: Robertas Raušenbergas „Monograma“ 1955 – 1959 m., Eduardas Paolocis „Newtonas, pagal W.Blake‘ą“ 1995 m., Klesas Oldenburgas „Skrendantys kėgliai“ 2000 m., Rojus Lichtenšteinas „Blondinė“ (keramika) 1965 m.

R.Raušenbergas „Monograma“ 1955-1959 m.

E.Paolocis „Newtonas, pagal W.Blake‘ą“ 1995 m.

K. Oldenburgas „Skrendantys kėgliai“ 2000 m.

R.Lichtenšteinas „Blondinė“ (keramika) 1965 m.

6. ANALOGŲ IR PROTOTIPŲ ANALIZĖ

6.1. Dominykas Gutauskas – Lipas

Dominykas Gutauskas – Lipas. Šių laikų Lietuvos padangių menininkas, taikomosios grafikos, asambliažo technikos atstovas. Labiausiai šį menininką imponuojantys yra medžio raižiniai, iliustracijos, monotipijos⁵⁴. Jo darbai išsiskiria kontrastingomis, ryškiomis spalvomis.

⁵⁴ Monotipija (mono + gr. τυπος 'atspaudas') – spaudos technologija, kuria yra padaromas tik vienas atspaudas. Kiekvienas atspaudas yra unikalus ir originalus, antro tokio paties sukurti neįmanoma.

Pasirinkti motyvai ir temos – lyg spektaklio siužetai, sustabdytos akimirkos. Švari ir gaivi kompozicija pateikta estetiškai, švariai, nechaotiškai. D. Gutausko pasirinktas medžiagiškumas primena vaikystę, o konstruktoriaus detalės, kaladėlių rinkinys – lyg laimingos vaikystės receptas. D. Gutauskas jaunosios kartos menininkas, todėl jo pasirinkti meno objektai, personažai artimi mano vaikystei, jaučiamos ir atpažįstamos sąsajos, nuspėjama personifikacija (žr. pav. 17) .

D. Gutauskas naudoja ir medžio, ir kartono raižinių techniką. Jo technika primenanti grafiką, tačiau ne klasikinę, ji lyg nėra išbaigta. Jo kūrybos žanras lyg ir atliktas, tačiau grafika atilкта ne iki galo ir žiūrovui pateikta lyg dailininko paletė. 2015 m. sausio mėnesį galerijoje „Post“ buvo eksponuojama Dominyko Gutausko kūrybos paroda „Elektrinis piemuo“.

17 paveikslai. Dominyko Gutausko – Lipo asambliažas .

Autorius: Dominykas Gutauskas – Lipas

6.2. Stasys Krasauskas

Stasys Krasauskas (1929 – 1977 m.) – grafikas, iliustratorius. Šio menininko kūrinių yra Lietuvos dailės muziejuje, privačiose kolekcijose Lietuvoje bei užsienyje. *Ryškiausia duoklė lietuvių grafikos mokyklai – liaudiškai grubūs, supaprastintų formų medžio raižiniai Marcinkevičiaus poemai Kraujas ir pelenai (1960 m.)*⁵⁵. Taip pat grafiko iliustruota ir E. Mieželaičių knygu. S. Krasausko kūryboje žavi linija – ji lyg dėmesio centre, juodos spalvos fone – balta, viską pasakanti, ryški linija. Menininko grafikos darbuose jaučiasi kompozicijos lengvumas. Išraižyti siluetai, skirtingo mastelio figūros – atskleidžia meninko savitumą (žr. pav. 18).

⁵⁵ Šaltinis: internetinis portalas. MO muziejaus duomenys.

18 paveikslai. Stasio Krasausko grafika

Autorius: Stasys Krasauskas

6.3. Eduardas Juchnevičius

Eduardas Juchnevičius (1941 – 2011 m.) – dailininkas, poetas. Šio meninko darbų yra Lietuvos dailės muziejuje, Šiaulių Aušros muziejuje, Modernaus meno muziejuje. E. Juchnevičiaus kūryboje formos konstruktoriškos, detalių dėliojimas, iš vaikystės pažistamos formos. Lyg medinis kubizmas, kuris persmelktas šilto jausmo. Menininko grafikos darbai – lyg nutapytas asambliažas, apčiuopamas daiktas. Detalės plokštumoje įgyja pavidalą (žr. pav. 19).

Pasak K. Kleponytės-Šemeškienės, dailininko kūryboje vyrauja „<...> *siužetinis pasakojimas, kurį kontrastingai paryškina tuščia erdvė. <...> Kai kurie paveikslai primena siužetinę freskų, pano stilistiką. Būdinga Lietuvos istorijos, antikos ir naujųjų amžių dailės, civilizacijos motyvai, svarbi erotikos tema“.*

19 paveikslai. Eduardo Juchnevičiaus grafikos darbai, primenantys nutapytą asambliažą.

7. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.

Rengiant magistro darbą buvo svarbu peržvelgti ir išanalizuoti ne tik šiuolaikinį meną, jo ištakas, asambliažo atsiradimo istoriją. Teorinis reikšmingumas ir praktinių darbų analizė padėjo išvelgti įprastuose reiškiniuose kitokią prasmę, paskatino suvokti gilumines prasmes. Taip kaip įprastuose daiktuose ar jų detalėse, naudojamuose kasdieninėje buityje, pasitelkiant netradicinę vaizduoseną, juos interpretuoti bei pritaikyti antriniam panaudojimui meninėje plotmėje.

Magistro darbų ciklo pagrindinė tema ir centrinė ašis yra *svarstyklės*, šis ciklas paremtas *svarstyimo* idėjomis, tad pastarieji dalykai tampa tiriamaisiais objektais.

7.1. „Asambliazinė“ svarstyklių tema

Svarstyklės – tiesiogine žodžio prasme mums yra buities prietaisas, įrankis, padedantis įvertinti ir nustatyti daikto svorį, pagal įvestą matavimo vienetą. Nustatomas daikto svoris spyruoklių išsitempimo veikiamos apkrovos. Pasveria daikto masę naudojantis svoriu esančiu kitoje svirties pusėje. Svarstyklės gali pasverti betkurį daiktą miligramų tikslumu. Tačiau tai – fizikos ženklai, kurie patiriami jusliškai, vaizdiškai. Daiktai yra matomi ir gali būti įvertinami.

Svarstydamas sąmonės problemas žmogus įsivelia į egzistencinius, būties klausimus. Ir kokiomis svarstyklėmis jie gali būti pasveriami? Neišvengiama filosofinių svarstymų analizė, svarstyimo sąvokų tokių kaip „gėris“ – „blogis“, „būtis“ – „siela“. Tad svarstyklių, svėrimo esmę galima gretinti, lyginti ar priešpriešinti. Nuo tiesioginio daikto pasvėrimo, kai norime sužinoti jo fizinį svorį, svorio mato išraišką ir vaizduoti prietaisą, iki dvasiškų klausimų bei filosofinių svarstymų ar teisybės ieškojimo. Net mitologijoje teisingumas vaizduojamas bešališkumo simboliu⁵⁶ – moteris su raiščiu ant akių. Ji teisingumą sveria svarstyklėmis, o įgyvendina – kalaviju (žr. pav. 20).

Juk niekas niekada neregėjo ar nečiupinėjo kūno, o tik konkretų daiktą; nes niekas niekada nepatyrė jėgos, o tik konkretaus daikto sunkumą ar lengvumą, raumenų įsitempimą tą daiktą keliant, traukiant ar stumiant, regėjo spyruoklės ar gumos išsitempimą, svarstyklių lėkščių svyravimą, konkrečių sąveikaujančių daiktų deformacijas⁵⁷.

⁵⁶ Teisingumo deivė romėnų mitologijoje Justicija, graikų mitologijoje Temidė - vaizduota su raiščiu ant akių, laikanti svarstyklės ir kardą ar skeptrą. Šaltinis: Internetinė enciklopedija. www.wikipedia.org

⁵⁷ „Mokslo filosofijos pagrindai“ Saulius Kanišauskas, Evaldas Juozelis (2018 m.)

20 paveikslai. Pavaizduotos sovietmečio laikotarpiu naudojamos svarstyklės prekybos vietose. Kitame paveikslėlyje vaizduojama mitologinė būtybė - teisingumo deivė Temidė.

Sovietmečio laikotarpį menančios svarstyklės.

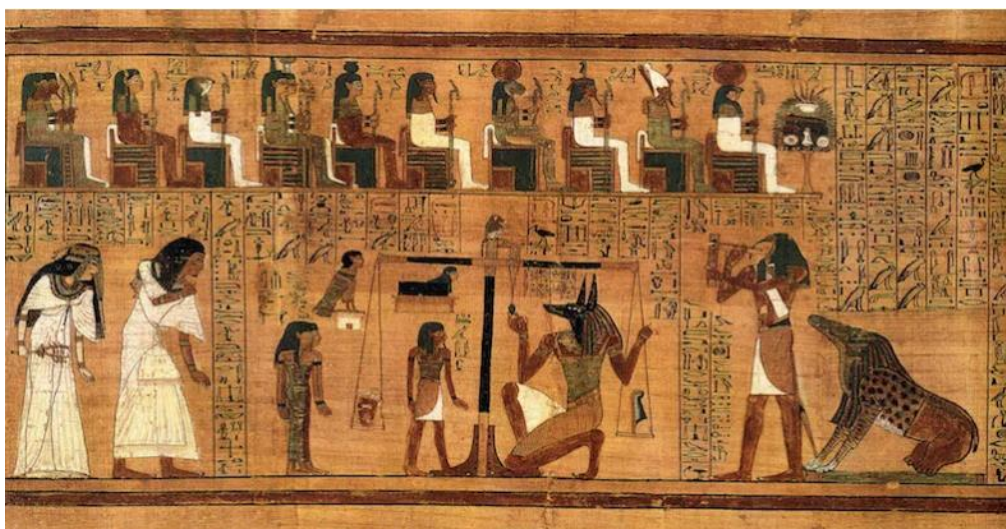

Teisingumo deivė.

7.2. Svorio istorija

Nuo tada, kai pradėjo žmogus mąstyti, pradėjo viską ir matuoti. Kai žmogui atsirado poreikis matuoti aplink esančius daiktus nuo statybos iki drabužių siuvimo, o ypač atsiradus prekybai. Senovėje, pavyzdžiui, tokių dalykų kaip prieskoniai, kilogramais niekas nepirkdavo, jie buvo labai brangūs, tad svėrimo technika jau tuomet darėsi svarbi, nes reikėjo tikslumo. Tad svorio, kaip ir kiti matai tapo vis tikslesni su kiekvienu civilizacijos žingsniu.

21 paveikslai. Egiptiečių mitologija. Freskoje pavaizduota širdies svėrimo ceremonija⁵⁸

Pomirtinio pasaulio dievas Anubis tikrina svarstyklės. Totas – išminties, skaičiavimo bei rašymo dievas užrašo rezultatus šioje širdies svėrimo ceremonijoje. „Egyptian Book of the Dead“.

⁵⁸ Šaltiniai: internetinės nuorodos: Experience Ancient Egypt www.experience-ancient-egypt.com/ www.wikipedia.org

Krikščioniškame, bažnytiniame mene taip pat vaizduojamas svėrimas, tačiau ne apčiuopiamų fizinių kūnų. Ikonografijoje labai paplitęs arkangelo šv. Mykolo vaizdavimas, kuris teismo dieną sveria gerus ir blogus žmonių poelgius ir darbus. Arkangelas šv. Mykolas sveria sielas. Sielos svėrimo šaknys yra kildinamos iš Senovės Egipto – taip teigia Rosa Giorgi savo knygoje "Angels and Demons in Art"⁵⁹. Galima teigti, jog egiptiečių dievas Anubis ir krikščioniškasis arkangelas šv. Mykolas atlieka tas pačias užduotis, jiems pavestos pareigos pasverti žmogaus sielą, gerus ir blogus žmonių darbus – *pasverti širdį*. Jie vaizduoja kovą su pasaulyje įsiviešpatavusiu blogiu ir jiems pavestomis pareigomis vykdyti teisingumą. *Paskutiniojo Teismo ikonografinėse kompozicijose nuo XII a. arkangelas pradėtas vaizduoti su individualiu atributu – svarstyklėmis, kurios tapo vienu pagrindinių šv. arkangelo Mykolo ikonografinių atributų <...>. Ant vienos svarstyklių pusės lėkštės sveriami gerieji žmonių poelgiai, ant kitos – blogieji, žemiškosios nuodėmės*⁶⁰.

22 paveikslai. Krikščioniškojo meno ikonografijoje vaizduojamas šv. Mykolas su svarstyklėmis, sveriantis gerus ir blogus žmonių poelgius. Paveikslai: Guido Reni. *The Archangel Michael*. 1636 m. Rogier van der Weyden. *The Archangel Michael weighing souls*. 1399-1464 m. Maestro de Borboto. *St. Michael the archangel conquering satan, weighing souls in a scale*. 1530 m.

Guido Reni

Rogier van der Weyden

Maestro de Borboto

Mokslininkų ir archeologų manymu pirmasis svorio matavimo prietaisas buvo svarstyklės. Tad galima teigti, jog tai – vienas seniausiai naudojamų prietaisų. II-ajame tūkstantmetyje pr. Kr. buvo naudojamos paprasčiausios *lygiapetės* svarstyklės – tai svarstyklės lygiapėčių naščių pavidalu su pakabintomis lėkštelėmis, kurias naudojo Senovės Babilone ir Egipte⁶¹. III-ajame tūkstantmetyje

⁵⁹ Knygos internetinė nuoroda:

https://books.google.lt/books?id=PEyRIARaKhAC&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

⁶⁰ Angelų ikonografija Lietuvos bažnytinėje dailėje (XVI-XVIII a.). Daktaro disertacija. Raimonda Norkutė. VDU. 2010 m.

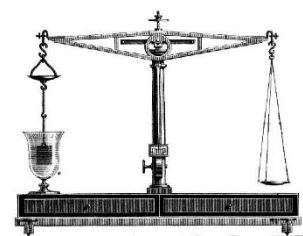
⁶¹ Šaltinis: Etermos technikos salonas. Svarstyklių istorija. Internetinė nuoroda www.eterma.lt/academy/history

pr. Kr. Archimedas išrado hidrostatinės svarstyklės, o Galilėjus 1586 m. sukonstravo specialias hidrostatinės svarstyklės, kurios padėjo nustatyti medžiagų tankį⁶². *Hidrostatinių svarstyklių veikimas pagrįstas Archimedo dėsnio – jomis matuojamas kietųjų kūnų ir skysčių tankis*⁶³. 1669 m. prancūzų matematikas G. P. de Robervalis sukonstravo stalines svarstyklės. 1830 m. amerikietis T. Fairbanksas pagamino šimtainės svarstyklės – *kai svarstyklių pečiai yra keliuose lygmenyse, svėrinio platforma nuleista ant žemės, tokios svarstyklės tinka didelės masės kroviniams sverti*⁶⁴. XX a. IV dešimtmetyje Jungtinėse Amerikos Valstijose sukurtos elektroninės svarstyklės⁶⁵ (žr. pav. 23).

23 paveikslai. Pavaizduotos įvairios svarstyklės – nuo senovinių iki šiuolaikinių:

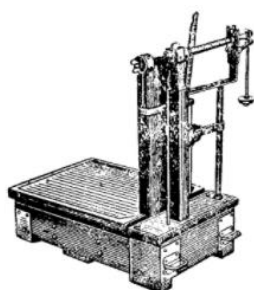
Svirtinės lygiapetės svarstyklės

Hidrostatinės svarstyklės (Galilėjus)

Senovinės stalinės svarstyklės

Šimtainės svarstyklės

Mechaninės ciferblatinės svarstyklės

Elektroninės svarstyklės

Tarptautinė vienetų sistema nusistovėjo tuomet, kai buvo sudaryta 1960 m. *tarptautinė vienetų sistema SI*. Buvo nustatytas *kilogramo etalonas*⁶⁶ - tai 39 mm skersmens ir tokio pat aukščio ritinio formos svarstis, pagamintas iš platinos ir iridžio lydinio. 1747 m L. Euleris sukūrė bendrąją svarstyklių teoriją.

⁶² Šaltinis: internetinė nuoroda wikipedia.org – Svarstyklės (prietaisas)

⁶³ *Archimedo dėsnis (skysčių ir dujų statikos dėsnis) – kūną, panardintą į skystį ar dujas, veikia išstumiamoji (einanti vertikaliai aukštyn) jėga, kuri lygi kūno išstumto skysčio ar dujų sunkiui. Jos veikimo taškas – panirusios kūno dalies sunkio centras.* Visuotinė lietuvių enciklopedija.

⁶⁴ Šaltinis: Центр Весовых Технологий, Основные весоизмерительные приборы, применяемые в народном хозяйстве, internetinė nuoroda: www.ves-lab.ru

⁶⁵ Šaltinis: Visuotinė lietuvių enciklopedija. Svarstyklės. Internetinė nuoroda: www.vle.lt

⁶⁶ *Etalonas yra pavyzdinis matas, matavimo prietaisas, naudojamas vienetui atkurti, saugoti ir perduoti didžiausiu įmanomu tikslumu. Visi etalonai saugomi Tarptautiniame matų ir svorsčių biure netoli Paryžiaus. Etalonų kopijas turi daugelis valstybių.*

Svorio matai amžiams bėgant kito. *Seniausias žinomas Lietuvoje ir kaimyniniuose kraštuose svorio matas yra akmuo. Jis minimas jau XIII a. rašytiniuose šaltiniuose ir naudotas vaško, linų ir kitų prekių svėrimui. Manoma, kad akmuo atitinka daugmaž 14-15 kg svorį. Buvo naudojamos ir specialios akmens svarstyklės*⁶⁷. Akmenimis skaičiuodavo vašką, rugius, pakulas, apynius, mėsą, sviestą. Kitas archainis svorio matas yra birkavas, kildinamas iš Skandinavijos. XIX a. Lietuvoje paplito rusiškas *birkavas*, lygus 10 pūdų (arba 164 kg). Birkavo svorio vienetu matuodavo sveriant šieną ar kitus pašarus. Lietuvoje apie 1910 m. populiariausiu svorio matavimo prietaisu tapo, liaudiškai vadinamas, *bezmėnas* (žr. pav. 24). *Bezmėnas* – baltarusių kilmės žodis, šiuo prietaisu turguje sverdavo įvairias prekes. Įdomu yra tai, kad du svertuvai bezmėnai yra pavaizduoti Skaudvilės miestelio herbe, kuris simbolizuoja pusiausvyrą, teisingumą, tvarką ir viešąją teisę⁶⁸ (žr. pav. 24).

24 paveikslai. *Pavaizduoti svertuvai (bezmėnai) Skaudvilės miestelio herbe. Taip pat vaizduojami bezmėnai: šiuolaikinis, žvejo ir senovinis svertuvo prietaisais.*

Skaudvilės herbas⁶⁹

Šiuolaikinis bezmėnas

Žvejo bezmėnas

Senovinis bezmėnas

Kiekviena šalis turi ir turėjo savuosius svorio mato vienetus. Didžiojoje Britanijoje pagrindinis yra svaras – jis žymimas lb. Anglų matavimo sistemoje yra trys skirtingos svorio matavimo sistemos. Plačiausiai naudojama yra vadinamoji *avoirdupois sistema* – joje svaras yra dalinamas į 16 uncijų (oz), o uncija – į 16 dramų. Tona, naudojama matuoti dideliems svoriams, yra sudaryta iš 2000 svarų. Vartojamas ir akmuo – 14 svarų. *Trojaus sistema*⁷⁰ naudojama tauriesiems metalams sverti. Taip pat *Trojaus sistema* naudojama sveriant vaistus. Trojaus svaras yra dalijamas į 12 uncijų, o uncija – į 20 penivaitų arba 480 grūdų. Trojaus svaras lygus 5760 grūdų. Papildomi vienetai yra dramai (1/8 oz) ir skrupulas (1/24 oz arba 1/3 dramai)⁷¹. O, pavyzdžiui, žydai prekeiviai naudojo savitus svorio matus: šekelis – lygus 11,4 g, mina – lygi 60 šekelių, t.y. 684 g⁷². Po 1795 m.

⁶⁷ Pasaulio muitinių organizacijų akademija. Svorio matavimo vienetai. Rubrika: Įdomu, muitų teisė praktikams 2014m.

⁶⁸ Šaltinis: Skaudvilės herbas. www.wikipedia.org

⁶⁹ Herbo autorius Alfonsas Čepauskas. Herbas Lietuvos Respublikos priimtas ir patvirtintas 2005 m.

⁷⁰ Trojaus sistema pavadinta nuo Prancūzijos miesto Trojaus, iš kur, sakoma, ji yra kilusi. Šaltinis: www.wikipedia.org

⁷¹ Šaltinis: internetinė nuoroda: www.m.technologijos.lt

⁷² Šaltinis: Visuotinė Lietuvos Enciklopedija. Lietuviškieji matai. www.vle.lt

didžiojoje dalyje Lietuvos, kuri buvo užimta Rusijos imperijos, įsigalėjo rusiški svorio matai: dalis – lygi 44,4 mg, zolotnikas – lygus 4,26 g, lotas – lygus 12,79 g, uncija – lygi 43,5 g, svarais sverdavo cukrų, sviestą (409,5 g), pūdas – lygus 16,3 kg, birkavas lygus penkiems akmenims – lygus 163,8 kg. Stambiausias svorio matas buvo lastas. Lastas lygus apytiksliai dviems tonoms⁴¹.

Biblijoje sakoma: “Neteisingos svarstyklės – nedorybė prieš Dievą, bet teisingas svoris jam įtinka”. Galbūt todėl pirmieji svorio pavyzdžiai ir svarstyklės buvo saugomos bažnyčiose ir vienuolynuose, o pirmieji svarstyklių “tikrintojai” buvo bažnytiniai tarnai⁷³.

8. MENINIO OBJEKTO IDĖJA IR SPRENDIMAI

Meninis procesas leidžia tyrinėti, atrasti ir kurti savo pasaulį – tai yra stebuklas, nes gali išgyventi kūrybinį džiaugsmą, būti akimirkoje, nematyti kliūčių, nes mene – jų tiesiog nėra. Tam tiesiog reikia *pasigauti mūzq*. Reikia turėti *kur* – dirbtuvės, patalpa, kūrybinė ervė, *su kuo* – įrankiai, dalykai iš ko ir su kuo visa tai daryti, ir *ką* – mūžą ir įkvėpimą, idėją, kuri lydi visą kūrybos procesą. Svarstyklių „perkėlimas“ į asambliažo meno kūrinis procesas – eksperimentinis, kartu su dideliais išvedžiojimais bei ieškojimais. Pajungiant tiek proto, tiek širdies diktuojamus vaizdus.

Medžiagos ir priemonės darbų cikle buvo naudojamos nuo trapių ir švelnių faktūrų ir materijų iki stiprių, metalinių konstrukcijų. Naudojamas popierius ir kartonas, medinės detalės ir plokštės. Metalinės detalės, kurios laiko, tvirtina atskiras dalis: varžtai ir sraigteliai, vielos ir strypai. Vinimis ir kljais jungiamos prie plokštumos pačios įvairiausios daiktų „šiuokšlės“, kurios galutiniame rezultate įgavo naują spalvą, naują gyvenimą. Siekiau, kad mano kuriamame mene nebereikalingi daiktai ar jų dalys įgautų antrąjį gyvenimą. Jų paieška – irgi buvo procesas. Meniniam kūrinio apipavidalinimui visomis išgalėmis buvo pradėtos rinkti įdomios detalės ir daiktai. Jos atkeliavo pačiais įvairiausiais būdais. Detalės ir daiktai pradėjo pas mane plaukti. Kažką atnešė draugai, kažką nusipirkau iš sendaikčių, kažką radau nuvykęs į metalo šiukšlyną, kažką parsivežiau iš „Daiktų kiemo“ („*Daiktų kiemas*“ – *tai daiktų dalijimosi iniciatyva, skatinanti žmones jiems nereikalingus, bet dar tinkamus naudoti daiktus neišmesti į atliekas, o pristatyti į specialiai įrengtas patalpas ir pasidalinti su tais, kurie stokoja ar renkasi tvaraus gyvenimo būdą ir naudoja atnaujintus naudotus daiktus. Daiktų dalijimosi paslauga – priėmimas ir išdavimas – nemokamas*⁷⁴).

⁷³ Šaltinis: Svarstyklės yra vienas iš pirmųjų, žmogaus išrastų prietaisų. Internetinė nuoroda: www.eterma.lt

⁷⁴ Internetinė nuoroda: www.sratc.lt/daiktu-kiemas

Reikalingos detalės atkeliavo iš kaimynų, draugų, svetimų žmonių, iš šiukšlyno, buvo atrastos ir asmeninėse sandėliuose. Daiktai, kurie turi savo istoriją. O baigtinis meninio objekto akcentas – detalių išryškėjimas tapybos, grafikos, šilkografijos technikomis... lyg potėpis dailininko paveiksle.

Asambližas mane visuomet viliojo, bet niekada prie šios meno technikos nebuvo išdrįsęs prisiliesti. Mane traukė kombinuotos meno formos ir visi meno gretinimo būdai. Nenuspėjamas menas – drąsus menas, tokio meno kūrėjai mane žavi savo drąsumu ir saviraiškos laisve. Todėl sukurti meno kūrinių ciklą, pasitelkiant asambližo techniką, buvo iššūkis ne tik parenkant reikiamas medžiagas, detales bei jas komponuojant, bet ir pačios idėjos paieškos pareikalavo didelių pastangų. Žinoma, meno kūriniui gimti reikalinga ir erdvė. Ypatingai svarbu pagauti savo mūžą ir turėti galimybes realizuoti savo idėjas. Todėl gyvendamas nuostabios gamtos apsuptyje ir bažnyčios kaimynystėje man gimė tokia idėja, kurią ir realizavau savo meno kūrinyje. Svarstyti ir mąstyti, būti šalia Dievo ir tikėjimo. Įgyvendinant idėją, turėjau pasiruošti tam dirbtuves, kad galėčiau būti su savimi ir kurti. Asambližui man reikėjo priemonių, kurių tiesiog nuėjęs į parduotuvę nenusipirksi, tad prireikė laiko viskam pasiruošti. Be to, padėjo ir tai, jog nuo vaikystės žavėjausi inžinerija, technika, konstrukcijomis ir įvairiausiais tvirtinimais. Mėgstu ūkyje meistrauti, esu sukaukęs nemažai įrankių, kurie pasitarnavo meno kūrybos procese. Norėjau mėgautis pačiu kūrybos procesu, *džiazuoti detalėmis* ir tai man pavyko. Kūrybos procesas mane nunešė į tolimesnes idėjas. Man svarbu tai, kad gimsta pasirinktos temos darbų tęstinumas, jų ciklas, savirealizavimo galimybės ir nenorėjimas sustoti.

„*Neteisingos svarstyklės – nedorybė prieš Dievą, bet teisingas svoris jam įtinka*“ (ištrauka iš Biblijos). Svarstyimo filosofija man yra artima asmeniškai. Egzistencinių klausimų, savęs paieškos analizės persipina su istoriniais, religiniais, filosofiniais momentais, metafizikos dėsniais. Dėl šios priežasties mano kūriniuose centrine ašimi tapo svarstyklės. Svarstyklės – mūsų gyvenimų palydovas, tiek tiesiogine, tiek perkeltine prasme, nes mes nuolatos kažką sveriamo bei svarstome. Žmogaus poreikis sverti atsirado labai seniai, minimas net mitologijoje. Sumanymas nenutapyti, nenulipdyti, o sudėti svarstykle (perkeltine prasme) iš atskirų detalių, kurios pagal paskirtį nebėra naudojamos, pastielkiant asambližo techniką. Išmestus daiktus ar jų gabalėlius prikelti naujam gyvenimui, kad atgimtų nauju pavidalu. Išlaikyti ir tvarumo idėją. Norėjau panaudoti daiktus, kurie atrodytų menui absoliučiai nebėra tinkami. Siekiau sukurti *skulptūrą* iš detalių su kintančia prasme, pasitelkiant netradicinę vaizduoseną.

Formatas ir mastelis jau buvo išsikristalizavęs. *Svarstyklių* fragmentai išdėstyti plokštumoje įgytą trimatę erdvę. Įgyvendinant filosofinę svėrimo ir svarstyimo mintį sukuriant aštuonių darbų ciklą. Sukurti aštuonis paveikslus, kuriuos vienyty sužetas, pati tema ir idėja, jog visi būtų panašūs

savo kompozicija. Vengiau chaotiškumo. Visi paveikslai, kuriuos vienytų *sveriančioji* tema ir asambliažo technika.

9. KŪRYBINIS PROCESAS IR OBJEKTO TECHNIKA

Svarstymas ir svarstyklės buvo pirminė idėjos kilmė ir sumanymas. Projekto vizualizacija prasidėjo nuo paveikslų pagrindo pasirinkimo. Jam buvo pritaikytos medžio drožlių plokštės. Priėmiau sprendimą, kad iš vienos plokštės būtų padaryti trys darbai. Tad vieno paveikslo dydis gavosi 80 x 125 cm. Toliau naudojau popieriaus kartoną. Jis prie pagrindo buvo užklijuotas vandeniui ir drėgmei atspariais kleiberito kljais. Priklijuotą kartoną gerai prispaudus, palikau tolygiai išdžiūti. Kai kartonas su plokštėmis susiklijavo, reikėjo apipjaustyti pagrindą – aplink plokštę styrančius kartono likučius. Monochrominiais, purškiamais dažais padengiau foną. Dengiant foną man buvo įdomu gaudyti pačias formas. Pilki atspalviai paveiksluose sukuria grafišką ir subtilų vaizdą. Fonas svarbus ir tuo, kad juo norėjau sukurti erdvę lyg savotišką visatą ir dangų, miglos ir rūko jausmą. Buvo svarbu ir įdomu paveikslams suteikti mistiškumo. Migloje mes galime pamatyti ir pajusti kitokių dalykų nei dienos šviesoje.

Visuose paveiksluose norėjau, kad sukurtos figūros atrodytų taip, jog jos būtų lyg gylyje, kad tai būtų stambios kompozicijos. Norėjau sukurti erdvinį pagrindą ir jį išlaikyti visuose aštuoniuose paveiksluose.

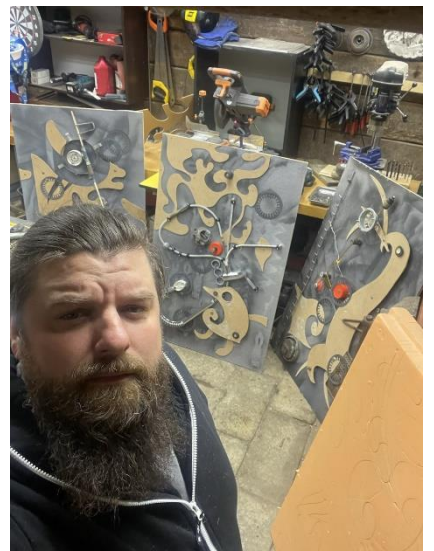
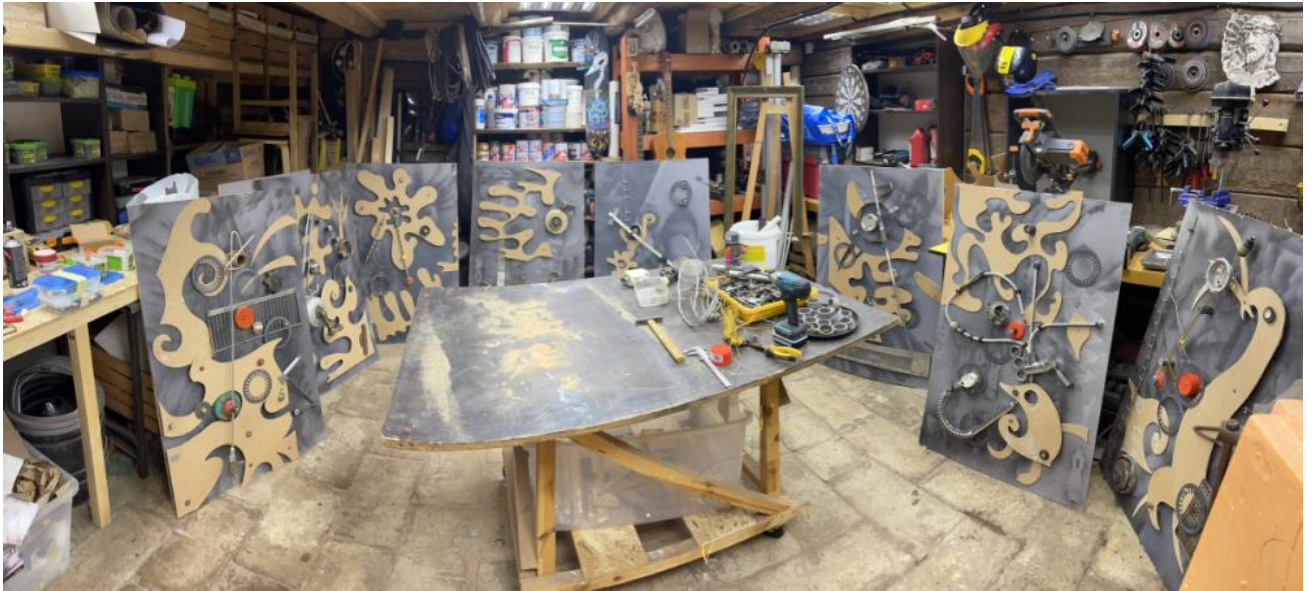
Pati tema – buvo siejama ir su techniniais dalykais. Daugiau buvo žiūrima į formą ir dėmę. Monochrominis eskizas, nespaltvota vizija, kuri nuneša į kitą mano viziją. Svarbios yra ne kiek pačios spalvos, o formos ir dėmės, kurios tapo svarstančiąja dėme ir simbolizuoja svarstytojus. Pradedant kūrybinį procesą, svarbiausia buvo pažaisti su detalėmis, išgauti svarstyklės, sukurti įtaigią išraišką.

Pačioms figūroms sukurti buvo panaudotos automobilio detalės, svarstyklių dalys, o vienos pagrindinių, kurios yra figūrų akcentas – yra siuvimo mašinų, vadinamųjų *overlokais*, detalės. Šios mašinos buvo pasirinktos neatsitiktinai, tačiau jų detalės lyg atsitiktinai *susiuvo* visą paveikslų kompoziciją. Šias mašinas pasirinkau, nujausdamas ir numatydamas, kad jose yra begalė įdomiausių detalių, kurios įdomios tiek savo forma, tiek medžiagiškumu, tiek funkcijomis. Ardant *overlokus* patyriau labai daug svarstymų, apmąstymų ir prisiminimų: „*štukų era*“, Medelyno mikrorajone iškilę gyvenamieji namai, Rusija, Lietuvos Nepriklausomybė, krizė, kontrabanda... šių mašinų išardymas tiesiogine žodžio prasme nugramzdino į vaikystę ir prasingus pasvarstymus. Vėliau suvokiau, kad pačio siuvimo mašinos *overlokas* žodžio reikšmė iš anglų kalbos verčiasi *over* – *virš*, *lock* – *užraktas*.

Tad nuojauta pasirenkant daiktus asambliažui, džiazuojant medžiagomis ir kuriant figūras tapo labai simboliška. Paveiksluose visos detalės prikeltos antram gyvenimui – nebenaudojamos automobilių detalės, elektrinių variklių ir siuvimo mašinų detalės, senų svarstyklių, svarelių likučiai padėjo sukurti *svarstytojus* ir įgyvendinti svarstyklių idėją (žr. pav. 25).

25 paveikslai. Kūrybinis procesas.

10. CIKLO „SVARSTYTOJŲ ŠNABŽDESIAI“ SUMANYMAS

Svarstymas ir svarstyklės buvo pirminė idėjos kilmė ir sumanymas. Neapleidžianti egzistencinė būseną, savęs paieškos, pusryčiai prie virtuvės stalo, bežiūrint į bažnyčios bokštus ir pagimdė tiek pavadinimą, tiek ir pačią kūrinio idėją.

Ciklą „Svarstytojų šnabždesiai“ sudaro aštuoni paveikslai. Aštuonetą pasirinkau, nes tai – begalybės ir kartojimosi simbolis. Atskirų paveikslų pavadinimų nesuteikiau. Jie pavadinti paveikslais „Nr. 1“, „Nr. 2“, „Nr. 3“, „Nr. 4“, „Nr. 5“, „Nr. 6“, „Nr. 7“, „Nr. 8“ (žr. pav. 26). Visi paveikslai kompoziciškai ir panaudotais elementais yra panašūs, o pati visų paveikslų idėja yra nedaloma. Šiuose paveiksluose norėjau pavaizduoti neapčiuopiamas svėrimo vertybes ir dorybes. Tai ne fizinių vertybių visuma, kuri išreiškta kaip provokacija per daiktų koncepciją.

Man buvo labai svarbi svarstyklių tema, nes svarstyklėse pamačiau prasmę, mane patraukė pati svarstymo tema. Tam tikros žemiškos chromosomos tarpusavyje sąveikaudamos sukuria tam tikrus impulsus. Lyg į vandenį įmestas akmuo palieka aplink save ratilus. Impulsas kaip ratilas, vandenyje nuvilnija, savo kelyje sutikdamas dar kažkokių kliūčių, nuo kurių įvyksta kiti dalykai. Tad kiekviena detalė, svertas paveiksle yra kaip sąjunga ir ratilas, grandininė reakcija, o tai parodo nematerialųjį svorį. Impulsai žemiškųjų dalykų nesveria.

Kai prieiname prie tam tikrų sprendimų, tarsi pasineriame į rūką, į nežinią, į nesupratimą. Tokia situacija mus arba sukausto, arba priverčia judėti tolyn. Vidinis *svarstytojas* (vidinis balsas) mums ima šnabždėti tam tikrą matymą, strateginį planą, veiksmų eigą. Galimai juos įtakoja aplinkybės. Viliuosi, kad svarstytojų šnabždėjimai virsta į aiškų ir suvokiamą dažnį, atveria aiškumą ir padeda rasti atsakymą. Tai taptų lyg komforto zona, kurioje jaučiamės patogiai ir saugiai. Kita vertus, jei svarstytojų šnabždėjimai atsakymo nepasufleruotų, neduotų gairės rinktis, tuomet prasidėtų kūryba. Kai žmogus meldžiasi, jis kalbasi su Dievu, o kai žmogus kuria, Dievas kalbasi su žmogumi. Viskas šiame pasaulyje sujungta tariamais svertais. Ką ir bandžiau pavaizduoti savo grafinių objektų cikle.

26 paveikslai: Grafinių objektų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“ Nr. 1

Grafinių objektų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“ Nr. 3

Grafinių objektų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“ Nr. 7

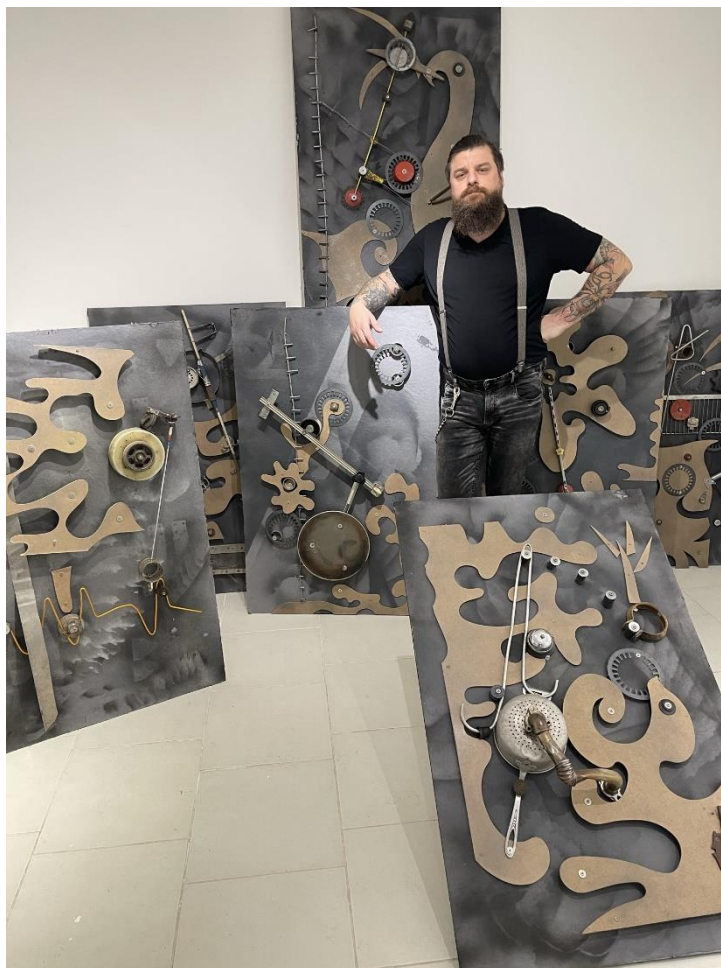
Grafinių objektų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“ Nr. 8

IŠVADOS

Grafinių objektų ciklui „Svarstytojų šnabždesiai“ sukurti buvo pasirinkta asambliažo technika. Kūrybiniame procese norėjosi eksperimentuoti medžiagomis bei įvairia technika. Į asambliažinius paveikslus perkelti svarstyklių ir svarstymo temą apskritai. Siekiau meninės laisvės ir mėgavimosi kūrybiniu džiaugsmu. Mūza pagavo labai netikėtai, kuomet buvo paruošta erdvė realizuoti savo idėją. Tai nebuvo paprasta padaryti tol, kol nebuvo sukurtos dirbtuvės ir jose tinkamose vietose, nepradėjo dėliotis reikiamos detalės. Be to, pats jaučiuosi šio laikmečio kūrėju, nes meno darbuose panaudojau savo laikmečio daiktus ir jų detales.

Kuriant aštuonių darbų ciklą magistro studijoms, nesiekiau sukurti šedevro. Visų pirma siekiau išlaisvinti save ir perteikti idėjos prasmę bei sukurti vizualinį poveikį. Šiais savo kūriniais norėjosi pastūmėti ir įkvėpti kitus menininkus sukurti daugiau, kad aš būčiau tas impulsas kitiems sukurti kažką didesnio. Būti lyg tuo akmeniu įmestu į vandenį, kuris nuvilnija sukeldamas ratilus. Aš pats gavau tam tikrų impulsų iš kitų kūrėjų ir menininkų, kurių dėka atsirado aštuonių darbų ciklas „Svarstytojų šnabždesiai“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- 1) Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno. Edina Bernard, Pierre Cabanne, Jannic Durand, Gerard Legrand, Jean- Louis Pradel, Nicole Tuffelli (2005 m.)
- 2) Modernusis menas 1905 – 1945 m. Edina Bernard (2000 m.)
- 3) „Kodėl mums reikia meno? 7 priežastys pagal A. de Bottoną“ (2019 m.) www.bernardinai.lt
- 4) Z kartos vertybinis portretas – vartotojiškos visuomenės atspindys“ Elena Kocai (2018m.) Lietuvos Edukologijos Universitetas
- 5) Lietuvių tapybos raida 1900/1940 srovės ir tendencijos. Jonas Umbrasas (1987 m.)
- 6) Visuotinė lietuvių enciklopedija (2020 m.) www.vle.lt
- 7) Enciklopedinis moderniojo meno vadovas. Stiliai, judėjimai ir kryptys. Amy Dempsey (2002 m.)
- 8) Poteksčių ribos: uždraustos tapatybės devintojo dešimtmečio lietuvių prozoje. Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas. Danas Lapkus. (2003m.)
- 9) Linas Katinas – ieškau, bet netikiu. Dr. Simona Skaisgirytė – Makselienė (2018 m.)
- 10) „Šiaulių naujienos“. Straipsnis „Šiaulių dailininkai ir kultūrinės tradicijos. Tradicijos.
- 11) „Šiaulių naujienos“. Straipsnis „Šabakštynas“ buvo kaip pagrindinis kultūros taškas“. Justina Kybartaitė (2019 m.)
- 12) Mokslo filosofijos pagrindai. Saulius Kanišauskas, Evaldas Juozelis (2018 m.)
- 13) Internetinė Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. www.lnb.lt
- 14) Royal academy arts "Joseph Cornell - Wanderlust"
- 15) Visuotinė lietuvių enciklopedija - www.vle.lt
- 16) Leidybiniai straipsniai www.menorinka.lt
- 17) Menas Kultūra Laisvalaikis. Vilniaus galerija. www.vilniausgalerija.lt
- 18) Literatūra ir menas. „Šabakštynas, Šiauliai ir bohema“ Vytenis Rimkus. [www.literatūra ir menas](http://www.literatūra.ir.menas).
- 19) Interneto dienraštis „Bernardinai.lt“ www.bernardinai.lt
- 20) Virtuali mokomoji dailės programa. ARS. www.ars.mkp.emokykla.lt
- 21) Angelų ikonografija Lietuvos bažnytinėje dailėje (XVI-XVIII a.). Daktaro disertacija. Raimonda Norkutė. VDU. 2010 m.
- 22) Vilniaus dailės akademijos metinė veiklos ataskaita 2018 m. Internetinė nuoroda: https://vda.lt/uploads/documents/files/VDA%202018%20m_%20veiklos%20ataskaita.pdf

- 23) Portalas Kulturpolis.lt. Rūta Žukė. Ignas Kazakevičius: „Sąvoką šiuolaikinis menas“ jau reikėtų išbraukti“. 2016.09.15. Internetinė nuoroda: <https://www.kulturpolis.lt/interviu/ignas-kazakevicius-savoka-siuolaikinis-menas-jau-reiktu-uzbraukti/>
- 24) Nemunas. Ignas Kazakevičius. Šiuolainis menas – pats pačiam sau. 2018 m. internetinė nuoroda: <http://www.nemunus.press/straipsniai/siuolaikinis-menas-pats-paciam-sau>
- 25) S. Dali galerija internete. Internetinė nuoroda: www.dali-gallery.com
- 26) E. Lucie-Smith. Meno kryptys nuo 1945-ųjų. 1995 m.
- 27) Internetinis portalas. Laisvoji enciklopedija Wikipedija. www.wikipedia.org
- 28) Amy Dempsey. Meno pagrindai. Modernusis menas. Abstraktusis ekspresionizmas. 2018 m.
- 29) Jackson Pollock. Biography, Paintings, and Quetes. Internetinė nuoroda: <https://www.jackson-pollock.org/blue-poles.jsp>
- 30) Vilniaus dailės akademijos metinė veiklos ataskaita 2018 m.
- 31) LRT naujienų tarnyba. Margarita Alper. Keturių menininkų karantino patirtys nugulė parodojoe „Covid 20“. Nuoroda: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1263014/keturiu-menininku-karantino-patirtys-nugule-parodoje-covid-20>
- 32) Internetinė enciklopedija Wikipedija. Tate muziejus. www.wikipedia.org
- 33) *TATE Modern* museum katalogas. Assemblage. www.tate.org.uk/art/art-terms/a/assemblage
- 34) *MoMA* katalogas. Assemblage. www.moma.org/collection/terms/10
- 35) *The Armory Show* katalogas. Assemblage. www.thearmoryshow.com
- 36) *Centre Pompidou* katalogas. Assemblage. www.centrepompidou.fr
- 37) Straipsnis: „Lietuvos šiuolaikinis menas: nuo „kūdikystės“ iki dabar“. Kęstutis Šapoka. Internetinė nuoroda: www.durys.diena.lt
- 38) Šiuolaikinio meno centras. Internetinė nuoroda: <http://www.cac.lt/lt/general>
- 39) Šaltinis: MO muziejus. 2020 m. internetinė nuoroda: www.mo.lt/mo-muziejus
- 40) Socialinė platforma pristatanti Lietuvą. www.welovelithuania.com